

8. пл. сен. Тая ОНИЩУК — булавна пластунок
9. пл. сен. Петро БАЄР — діловод господарки
10. ст. пл. Мирон СПОЛЬСЬКИЙ — край. реф. УСП-ів
11. пл. сен. Олексій САГАЙДАКІВСЬКИЙ — край. голова УПС
12. пл. сен. Юлія ВОЙЧИШИН — діл. преси й інформації
13. п. Марія ГОРБАНЬ — край. реф. Пластприяту
14. пл. сен. Слава САГАЙДАКІВСЬКА — секретар засідань КПС
15. пл. сен. Ераст ГУЦУЛЯК — голова Кураторії Крайового Пластового Фонду
16. Юрій БАВІЙ — фінансове книговедення
17. пл. сен. Ігор ВЕЛИГОРСЬКИЙ — зв'язковий із Пластовою Станицею в Торонто.

Д. КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ ПРОВІД У НІМЕЧЧИНІ:

І. КРАЙОВА ПЛАСТОВА РАДА:

1. пл. сен. Маркіян ЗАЯЦЬ — голова
2. ст. пл. Оля САВЧУК — заступник голови
3. пл. сен. Богдан КОРДЮК — член
4. пл. сен. Іван КЕРЕСТІЛЬ — член
5. пл. сен. Петро СОДОЛЬ — член
6. ст. пл. Р. КУЛИЧ — член

ІІ. КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА:

1. пл. сен. Ігор ЗУВЕНКО — голова
2. ст. пл. Мирослав ВАСИЛИК — заступник голови
3. ст. пл. М. ДОБРЯНСЬКИЙ — секретар
4. ст. пл. М. ДУВИЦЬКИЙ — край. к-т пластунів
5. ст. пл. О. САВЧУК — край. к-тка пластунок
6. пл. сен. Григор КОМАРИНСЬКИЙ — діловод господарства
7. ст. пл. Р. РАК — заст. діл. господарки
8. ст. пл. Р. БУТКОВСЬКИЙ — реф. організації
9. ст. пл. М. ПАШНИК — реф. пл. видань
10. пл. сен. о. І. ГРИНЬОХ — К. Голова УПС.

ПОДАЄМО НОВУ АДРЕСУ ПЛАСТОВОГО ВИДАВНИЦТВА

- "ГОТУЙСЬ",
- "ЮНАК" та
- "ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ"

2445-A Bloor Street West
Toronto 21, Ontario, Canada
Tel.: (416) 769-7855

Адреса Редакції "Юнака", на яку слід висилати все листування і всі матеріали, призначені для Редакції "Юнака":

Mrs. Olha Kuzmowych
221 Fire Island Avenue,
Babylon, N. Y. 11702, U.S.A.

ЗМІСТ

РЕДАКЦИНА СТАТТЯ

Пластовим шляхом ідемо далі... 1

МИ І НАШ НАРОД

Володимир Соханівський: Чи справді це так? 3

Волинянка: Події в сучасній Україні 9

"ПЛЕКАЙТЕ МОВУ..."

Тоня Горохович: Важливість рідної мови у розвитку та вихованні дитини 15

ДО ДЖЕРЕЛ ПЛАСТУ

Від Редакції: "Історію треба писати кожного дня"! 21

Степан Салик: Припорошені сторінки до історії 4-го Пл. Полку ім. Б. Хмельницького у Львові 23

Дарія Гриневич-Витанович: Зауваги до "Припорошені сторінки.." 28

Василь Максимець: Пласт у Сокалі 29

Леонід Бачинський: Пригоди у пластових таборах 33

Леонід Бачинський: Останній пластовий табір на Рідних Землях 38

ВІДИЙШЛИ НА "ВІЧНУ ВАТРУ"

**: Зенон Зелений відійшов у вічність 41

**: Пам'яті Петра Шкурата 43

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Любомир Онишкевич: Чарльс Райх — і "Свідомість III" 44

Л. О.: Алвін Тоффлер і "Майбутній шок" 46

Л. О.: Дж. Р. Р. Толкієн і "гобітти" 49

ДИСКУСИЙНИЙ ФОРУМ

Михайло Мохнатий: "It's fun to be Ukrainian" 51

Юрій Лось: Що ми робимо? 55

Датки на пресфонд 62

БЮЛЕТЕНЬ ГОЛОВНОЇ ПЛАСТОВОЇ БУЛАВИ 65

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 1 (36)

ТОРОНТО

1973

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ
Видає Головна Пластова Булава

PLASTOVY SHLIAKH
Виходить щотри місяці

Січень-березень 1973

Ч. 1 (36)

January-March 1973

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine
2445-A Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1P7

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Редагус Колегії. Члени Редакційної Колегії: Леонід Бачинський, Осип Войчук, Роксоляна Гарасимів, Ярослав Гарасимів, Тоня Горохович, Теодор Данилів, Володимир Дозорський, Анна Коренець, Олександр Луцький, Атанас Мілянчик, Лариса Онишкевич, Петро Саварин, Теодосій Сомотулка, Микола Світуха, Володимир Соханівський, Данило Струк, Омелян Тарнавський і Атанас Фіголь.

Мовний редактор: пл. сен. Іван Манастирський.

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

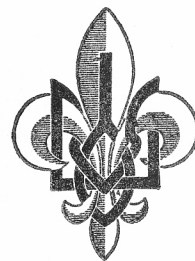
Статті підписані прізвиськом, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливими.

Річна передплата від 1 січня 1972 р.: США і Канада: \$6.00, Австралія: \$4.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 1.25 фунта, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$1.50.

PLASTOVY SHLIACH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,
2445-A Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1P7

Printed by:

Kiev Printers Ltd., 860 Richmond Street West, Toronto, Ontario, M6J 1C9, Canada

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 1 (36)

січень-березень 1973

Редакційна стаття

ПЛАСТОВИМ ШЛЯХОМ ІДЕМО ДАЛІ...

Усі ми, що знаємо вагу пластової преси, тривожимося кожного разу, коли усвідомлюємо всі труднощі появи наших пластових журналів. Зокрема «Пластовий Шлях» останніми роками мав їх чимало. Мабуть, не одного і не одну з нас затривожила ще одна зміна на пості головного редактора «П.Ш.», про яку було повідомлення в останньому числі. Покищо головного редактора нема, але журнал виходитиме — віримо, що регулярно, з таким змістом, який уважатимемо, що буде віддзеркаленням бажань і зацікавлень читачів, а головним чином журнал приносить матеріали на пекучі теми процесів, що відбуваються в Україні, у Пласті, у країнах нашого поселення, зокрема в нашому українському житті — словом: міститимемо матеріали, що пов'язані з життям і вихованням пластової молоді.

Багато уваги та місця в журналі призначимо зокрема для матеріалів до історії Пласту. Тому просимо всіх сеньйорів і сеньйорок писати хоч би короткими словами історію свого особистого пластування; з цих матеріалів можна буде скласти історію окремих куренів чи осередків на Рідних Землях, у Німеччині.

Закликаємо Подруг і Друзів бути у живому контакті з Редакцією, щоб нам було можливо тримати руку на живчику

пластового життя, а з тим могли видавати журнал з таким змістом, що є на потребу нашого життя. Кожна увага Ваша щодо якоїсь статті, реакція хоч би коротким «подобалася», «зайва», «добре було б написати на таку і таку тему», «більше про це», «наш осередок праці УПС на сходинах конфронтував статтю Т. Самотулки «Пласт на роздоріжжі» з поглядами свого членства на цю справу, і ось наша opinio». «Осередок праці УСП висловив ось так свою opinio про статтю у рубриці «Огляди і погляди», «Пластприят розглядав можливість написання історії Пластприяту у нашій станиці». Ось про такий зв'язок з читачами ми мріємо в Редакції. За такого стану справді журнал буде «пластовим шляхом», і всі ми могли б іти ним упевнено, з перешкодами, але успішно зближатися до мети.

Але не тільки це і зв'язок з Вами, Друзі і Подруги, маємо на увазі. Ми живемо у своїх українських та іншонаціональних середовищах, і це позначається на нашому житті; головним чином мова тут про молодь. Ми свідомі koniecznosti помосту поміж нами і цими середовищами. «П. Шлях» стає тут необхідним.

Проте, наше найбільше бажання — знайти спільну мову на сторінках «П. Шляху» із старшим пластуномством. Радісно вітаємо почин Союзу Українських Журналістів Канади зорганізувати Молодечу Секцію цієї Спільки під проводом ст. пл. Ірини Макарик, в якій активно вже виявляє себе старше пластуномство Канади. Члени Молодечої Секції забувають, що «П.Ш.» є кварталником і не може, на жаль, містити два-три місяці пізніше тих їхніх статей, які вже були раніше поміщені в пресі. Віримо, що вони згодом стануть і співробітниками «Пластового Шляху», що підуть спільно з нами «пластовим шляхом за красою життя».

«Атмосфера, позбавлена духовного і творчого напруження, не має умов утримати людину на людському рівні».

(Євген Сверстюк)

«Треба врятувати духовну спадщину, бо геній народу зов'яне: треба врятувати самий народ, бо спадщина пропаде. Для добра мого краю доведеться мені кожну мить діяти в цьому напрямі всією силою моєї любови».

(Сент-Екзюпері)

МИ І НАШ НАРОД

Володимир Соханівський

ЧИ СПРАВДІ ЦЕ ТАК?

У нашому журналі було кілька контroversійних статей на тему мови і правопису. Редакція заохочує писати такі статті, які збуджують думку, спонукують до дискусії.

Дуже багато контroversійности є також у статті О. Грималяка п. н. «Проблема адолесценції з етнопсихологічного погляду» (дивись «П.Ш.» ч. 3/1972). Не входитиму в дискусію щодо самої теми. Хай про це говорять психологи й соціологи, яких ми маємо подостатком. Деякі думки автора оформлені досить неясно, як напр.: «...хлопці... шукають інтриг з буйною акцією-дією, а дівчата зате хочуть читати про іншу статтю, любуючись спокійними акціями; 'пубертальна залоза', 'секс-апіл' за теорією Фрейда — це джерело енергії, що є основою людської поведінки». За часів Фрейда ще не існувало такого поняття, як «секс-апіл», а до того повище речення вже давно не є актуальне в тому сенсі, як про це думав тоді Фрейд. Фрейд ніколи не писав, що «секс-апіл» є основою людської поведінки, зате є ним «лібідо», тобто інтимний гін до тілесних приємностей. Функцією «ід» не є тільки «невгамонні, неприборкані імпульси чи пориви за насолодою переживань». Метою «ід» чи навіть т. зв. «приємностевого принципу» є, між іншим, бажання уникати чи позбуватися болю, а тим самим зазнавати приємностей в обличчі зовнішніх чи внутрішніх немагаєнь. Наприклад — коли ясне світло падає в очі, тоді через рефлексії звужуються зіниці очей і людина чи тварина прижмурює очі, а тим самим уникає болю чи неприємности. Подібним рефлексом є відчуття спраги, голоду тощо. В основному «ід» — це інстинкт, рефлекс, це перші примітивні та підсвідомі вроджені потреби людини чи тварин. «Ід» не думає, не пам'ятає і не є під контролем жадного розсудку чи логіки. «Ід» може тільки бажати, уявляти, діяти імпульсивно. Саме «ід» може завести людину «під дурного хату». Тому Фрейд казав, що у зрілої лю-

дини є другий складник особовости, певного роду керманич особовости, який він назвав «его». Мета «его» контролювати, пригамовувати та провадити те примітивне «ід». Коли людина голодна, то «ід» кричить «хочу їсти!», а «его» тоді дораджує, що, коли і як їсти; тимсамим воно задовольняє голод і приносить приємність. «Его» вже думає, розмішляє, розв'язує проблеми, плянує, пам'ятає, відчуває, говорить, розуміє зовнішній світ, розуміє, що є фантазія, а що дійсність. «Его» росте і розвивається тоді, коли «ід» завжди є «здитинілим».

Фройд казав також, що людська особовість має ще й третю частину свого «я», про яку О. Грималек не згадує, а якою є «суперего». До «суперего», мовляв, належать правно-морально-етичні ділянки особовости. Принципом «суперего» є ідеал, перфекція замість приємності «ід» чи реальності «его». Власне це «суперего» розрізняє добро від зла, чесне від нечесного, гарне і корисне від поганого і шкідливого. Тією силою, яка уможливило розрізнення, є сумління. Тут власне батьки і виховники мають велике завдання — вміло вщеплювати словом і особистим прикладом у молоді душі це «суперего». Воно дає задоволення вищого ґатунку, сублимоване, яке впливає із духового зусилля.

У такому понятті «суперего» є такі духові вартості, як ідеали спільноти — традиція, патріотизм, пошана предків, плекання культури тощо. Це «суперего» сторожить стабільність спільноти, її прогресу і культури. Щоб людина була стабільною і зрілою, всі ці три складові частини особовости — «ід», «его» і «суперего» — мусять діяти гармонійно, бо справді чітких та різних меж поміж ними нема. Не зважаючи на те, що Фройд натворив нісенітниць, що їх з роками змінював, а деякі з них так і лишилися незміненими, все таки він дав початок модерній психології та символічно хотів дати немов «анатомію» людської психіки.

**

Друга важлива проблема, що її порушив О. Грималек, це справа «впливу етнопсихології на юність». Шановний автор пише, що рисами германських народів є філософське наставлення до життя та волюнтаризм, романським народам притаманні політичний хист і раціональність, а слов'янам, а тим самим і українцям, релігійність, сильна почуттєвість, кордоцентричність, отже культура «серця» пов'язана із християн-

ством, інтровертизм та індивідуалізм. Такі нібито є національні риси українців.

Дивлюся на це з певним скептицизмом. Приглянувшись до сьогоднішньої Франції, а зокрема Італії, я не бачу того політичного хисту і раціональності. Хаос, нестабільність уряду, численна комуністична партія тощо — хіба ж це політичний хист і раціональність? Я свідомий того, що повищі характеристики національних груп подали певні науковці. Нас цікавить характеристика українців. Проте чи можна погодитися з нею? Німців О. Грималек уважає волюнтаристами, філософсько наставленими, а нам відомо, що вони також працюватимуть, пильні, зацікавлені наукою, спритні, дуже націоналістичні, музикальні в очах американців та аrogантні й агресивні в очах англійців. Ми можемо собі тільки уявити, яку характеристику німців дали б росіяни і жиди чи й самі німці про себе. Котра ж із них тоді буде правильною?

Можна подати ще один приклад. Для німця пересічний англієць є «мудрий і нескрупулянтний гіпокрит, людина з надлюдською винахідливістю і передбачливістю та завжди здібна на якийсь чудний лад бути по боці тих, хто виграє; він така людина, некомпетентність якої в бізнесі покривається і балаєсується тасмичною і нечесною майстерністю дипломатичних хитроців, холоднокровний і немилосердний опортуніст, калькулянт і зарозумілий егоїст». Зате в очах француза англієць є неелегантний, дурний, «тяжкомовний», аrogант з червоним обличчям. Німці і французи погоджуються в одному, що різні очі бачать одну і ту саму річ різно. Я свідомий того, що існують певні расові чи національні риси окремих народів, однак вони з роками та змінними обставинами міняються, одні риси зникають і настають інші. Це власне заставляє мене дискутувати на тему характеристики українця. Чи він справді є релігійний? Що є суттю релігійності в ці модерні, критичні, повні гіпокризії часи? Пригляньмося глибше собі самим, загляньмо в наші душі і довкола нас, у наші установи, парохії, єпархії, організації, політичні угруповання. Чи зауважуєте там багато релігійності? Було б дуже корисно і цікаво, коли б хтось написав працю про цю саме проблему у «Пл. Шляхові», бож завдання нашого журналу — намічувати правильні шляхи нашого суспільного життя. Це, на мою думку, справді дасть основи для плекання зрілої поведінки в особистому і суспільному житті.

Говорячи про завдання української Церкви, О. Гримальак цитує 16-річного автора: «Українська Церква має чотири головні завдання на чужині: збереження мови, обряду, єдності й культури». Це дуже вимовне ствердження. Чи не мають тоді радії деякі кола «Римської курії», коли закидають нам «політиканство», хоч самі ним займаються? Згадані завдання також дуже важливі, але чи це все, чим в основі має займатися українська Божа установа? Мені так дуже хотілося б почути відповіді та дискусії на повищі питання.

Про «почуттєвість» українця я чув і читав дуже багато. З цим пов'язана іраціональність, солом'яний вогонь, а також «крапка над і». Але чи все це не змінюється на наших очах тут і на Батьківщині, зокрема в наймолодшому поколінні? Подібно виглядає справа також із прив'язанням українця до землі. Цю селянськість, інтимний зв'язок із землею та природою в українців легко помітити. Але хто такого прив'язання не має? Чи відсотково багато українців, новоприбулих до США і Канади, пішли на ферми? Я розумію обставини, не було грошей... Але ж постало стільки українських підприємств, робітень, бізнесів. Маємо багато професіоналістів, купців, які також прибули сюди без грошей. І чи не були селянами також інші культурні народи до часу індустріалізації? Безсумнівно, що деякі наші великі письменники зуміли так глибоко й майстерно передати почуття любови нашого селянина до своєї землі, а це, мовляв, притьмарило дійсність та поширило поняття зв'язку із землею окремих людей чи груп на цілий нарід.

Кордоцентричність чи «сердечність» подібна до чуттєвості. Про це я не згадуватиму. А інтровертизм українця мені виглядає смішним, бо пригадується мені та широка, свободна, степова очайдушність козацтва (а нас інколи називають козацьким народом), та безмежна українська пісенність, спонтанність українського танку, лицарськість, джентлменство, відвага, чесність, дружність, зарадність і справжнє народоправство. Чи це інтровертність? Підійте на перше-ліпше весілля навіть тут уже родженого третього покоління. Ви зауважите, як спонтанно вони скидають свої токсиди та йдуть гопака, аркана чи навіть польки; або як вони співають «Реве та стогне» чи «Била жінка мужика». Про індивідуалізм українця я не говоритиму, бо його я люблю. Це ж життєвий сприт, зарадність, життєздатність, витривалість. Це селянськість у позитивному значенні.

Але що про нас думають провідні чужинці? З нагоди святкування 40-річчя Українського Національного Об'єднання Кана-

ди провідні люди урядів Канади прислали цій організації свої привіти. Очевидно, що у привітах є трохи «кадила», бож годиться у привіті щось приємне написати. Але в кожному «кадилі» є трохи і правди. Прем'єр Квебеку Роберт Бурасса, наприклад, між іншим, каже: «Українська спільнота в Канаді бере повну участь у розвитку і рості нашої країни, а культура українського народу дуже збагатила культурне життя цілої Канади». Прем'єр Алберти Пітер Лофгід так висловлюється: «Український народ відіграв особливішу — динамічну роллю в центрі культурної спадщини Канади». Прем'єр Онтарія Вільям Дж. Дейвіс каже: «Онтарійці українського походження є між іншими найчисленнішими і стабільними громадянами, звичай яких, уміння і ремесла, що їх їм передали предки, збагатили безмежно нашу провінцію. Ваш вклад у суспільне життя, сільське господарство, освіту і музику є невід'ємною частиною особливої мозаїки нашого багатокультурного життєвого стилю». А Едвард Шраєр, прем'єр Манітоби, де українці найбільше скупчені, висловлюється так: «...я з гордістю стверджую, що в Манітобі українці зробили вийнятковий вклад в економію, купецтво, професійне життя, освіту, мистецтво і музику, адміністрацію, суспільну працю, — справді в кожну ділянку канадського життя». Прем'єр Саскачевану Оллан Блякеней так характеризує наш народ: «Український народ помітний не тільки своєю кмітливою працьовитістю, але також своєю здібністю вповні радіти життям».

Прем'єр Канади Пєр Елліот Трудо, між іншим, у своїх філософських висловах сказав таке: «Це є канадський плюралізм, що дав нам змогу покищо скромно виявити вплив на світ; вплив цей створений ідеалізмом, але оформлений дійсністю. Багато людей зрозуміло співдію цих двох вартостей (ідеалізм, зформований дійсністю), проте не багато відчули її так глибоко, як відчув її Тарас Шевченко. Його послання є вашим посланням. Це заповіт і для всіх нас; Тарас Шевченко писав:

“As long as hope still dwells within the heart,
There let it live, and drive it not away”.

Мене тільки турбує спеціальний індивідуалізм — індивідуалізм нашої спільноти як зрілої нації. Дуже вказане, щоб хтось із наших фахівців написав про це, допоміг нам зрозуміти проблематику з ним пов'язану. «Пл. Шлях» повинен стати тим засобом і лучником між нами, що подаватиме нам поради на тему справжніх українських індивідуалістів, які прагнуть і

шукають здорового і зрілого, Богом благословенного, всеукраїнського ідеалу — свободного розвитку всіх вартостей нашого притаманного національного характеру вільної і державницької нації.

Цим я хотів показати, що ми є цікавий народ із всебічними й багатогранними здібностями та зацікавленнями, такими як у всіх інших культурних народів світу. Ми є багаті емоціями, але й реалісти у житті, реагуємо на проблеми життя раціонально та іраціонально; серед нас є релігійні містики, але й релігійно байдужі, інтроверти й екстрверти, роботящі й ліниві, кордоцентричні й «мозкоцентричні» — одним словом: ми є такими, якими є нормальні люди. Нам ще треба попрацювати над своїми хибамі і змагати, як це кожний народ робить, до висот справжніх людей і життєздатної, творчої нації.

Використана література:

H. J. Eysenck, Uses and abuses of psychology.

Calvin S. Hall, Primer of Freudian psychology.

Шевченко був всебіжно обдарований, був творцем справді ренесансового типу, при цьому рівною мірою служив мистецтву і суспільству, пов'язуючи їм усі свої сили і свою невизерпну енергію. Працював для знедолених земляків, для добра поневоленого народу — гуном і думкою, словом і пензлем до останнього віддиху.

У його віршах, які складав ціле життя, рідко відзиваються густо особисті нотки. Навіть найінтимніші твори Шевченка можна сприйняти як мистецькі вислови погувань і думок, притаманних тисягам чи мільйонам людей, вони віддзеркалюють події і переживання, змальовують духовий образ цілої спільноти, цілої нації, з якою поет відгуває зв'язок живою клітиною своєї істоти.

Єжи Єнджеєвіч, Передмова до збірки віршів

*Т. Шевченка в польському перекладі,
Варшава 1972 р. (переклад з польської)*

Волинянка

ПОДІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ Інформації про процеси в Україні

«Страшно стає за те широке море, яке мілкішає, вижлюпується на безплідні пустелі, втрачає свій аромат і споконвічно стійкі властивості...»

Але широко розлилося по країні селянське море, і, дивлячись на його сонне плесо, покрите осугою буденности, часто ми не додаємо його освіжаючих джерел і незмірних глибин, що грайливо викидають дивні перли».

(Євген Сверстюк, «Котляревський сміється»)

Кожний з нас після зустрічі з Україною при нагоді поїздки на Рідну Землю чи слідкуючи за літературними виданнями, а зокрема «Самвидаву», матиме, як і Є. Сверстюк, суперечливі почуття — страху й відваги, сорому й гордості. Страху — бо ще ніколи Україна не була в такій небезпеці, як тепер; відваги — бож усі ми віримо в те, що жертвою страждань своїх теперішніх лицарів духа Україна не піддасться насильству; сорому — за своє безділля і за наявність у нашому народі мільйонів сучасних «підніжків Москви»; а гордості — за одержимість і нескореність тих, що караються, що протиставляють облуді й насильству правду і свободу духа, що їхня духовна сила будить подив і гартує кожного чесного українця.

Хвилі широкого моря України, його глибини, освіжаючі джерела, перли, що їх викидає море із своїх глибин, а також і те, що це море мілкішає, занечищується і втрачає свої споконвічні українські властивості — все це дає нам змогу пізнати в найбільшій мірі література «Самвидаву».

Що довідуємося з «Українського вісника» т. 6?

Не уявляю, що комусь із пластового середовища вона ще не відома. Останні книги: «Український вісник» т. 6 та «Широке море України — документи Самвидаву з України» принесли особливо цінний матеріал. Ці книги повинні знайти-ся в кожній українській хаті. «Український вісник» ч. 6 появився вже після арештів у 1972 році. У передмові до нього пояснення про завдання цього видання: об'єктивна інформація про процеси та явища в українському житті, про порушення гарантій, що їх дає населенню конституція, про незаконні пе-

реслідування активних громадян, які боронять демократичних прав особи та нації. Поруч із цим у тих матеріалах нема виступів антирадянських та антикомуністичних, навпаки — постійне стеження за тим, щоб були збережені в житті цінні для кожної держави її закони і права громадян.

У згаданому «Віснику» є матеріали про арешти й обшуки, багато інформацій про русифікаційний процес, про оборону В. Мороза, Н. Строкатої, про суди і переслідування хору «Гомін», окремих людей, лист бл. п. Михайла Сороки, хроніка подій.

У статті В. Чорновола, де він відповідає на 66 точок Богдана Стенчука, якими він атакував І. Дзюбу за «Інтернаціоналізм чи русифікація», подано багато життєвих фактів, статистичних даних, які ілюструють те страшне гуляйполе в Україні, на якому виводять свої диявольські герці визбуті людяности російські шовіністи. Ось кілька прикладів:

1) Академія Наук УРСР видає твори з математики, фізики та інших точних наук тільки російською мовою; українською мовою виходять тільки дисципліни для домашнього вжитку: української мови, літератури, історії.

2) З виданнями наукових творів своєю мовою Україна стоїть з усіх республік СРСР на останньому місці; тоді коли маленька Литва має наукових видань литовською мовою 90%, Україна всього — 20%.

3) У 1969 році з 132 наукових творів видано російською мовою 129, а українською — 3!

4) У 1966 році було у Києві 207 загальноосвітніх шкіл, з них 150 російських із 118112 учнями, українських — 57 із 38299 учнями.

5) Незабезпеченість учителями шкіл м. Києва дійшла до того ще в 1969/70 шк. році, що української мови не вивчали діти навіть як предмета у багатьох українських школах. Міська рада одного району не пустила в Київ учителів української мови з околиць Києва. У всіх школах Києва, у тих, які часто тільки з назви українські, ціла позалекційна робота з учнями проводиться російською мовою. Розмовна мова поміж учнями російська, і учителі звертаються до учнів також по-російському. Коли ж українці роблять опір цьому, то це в розумінні влади прояв «буржуазного націоналізму».

6) До перших клас в українських школах нема допливу учнів. Коли в січні 1971 року в програмі нарад учителів було

питання, як допомогти наборові учнів в одному з районів, начальство не допустило до обговорення цього питання.

7) Моторошно робиться, коли читати статтю «Чия мама рідніша?» Українцям, виходить, треба поруч із своєю мовою мати ще одну рідну мову — російську! Під цим треба розуміти тенденції спинення розвитку української мови, національного способу думання, здеградування української мови до рівня примітивного діалекту, бож наукові твори, підручники, лекції, доповіді, захисти докторських ступенів, виклади у високих школах, наради вчених — усе, що репрезентує культуру й свідчить про її розвиток, відбувається російською мовою. Розговірна мова населення засмічена російськими словами, зворотами, поняттями. Відродження, яке з такою силою було започатковане в Україні по 1-шій світовій війні, задусене, розстріляне. Є в Україні мовознавці, літератори, поети, перекладачі, що могли б збагатити словник нашої мови, але ними надто «опікується» КГБ, щоб вони, мовляв, занадто не любили своєї мови, щоб не мали завеликого інтересу до своїх першоджерел, щоб не дбали надмірно про її чистоту і розвиток.

Пересічний громадянин в Україні, хоча знає побутову засмічену українську мову, у житті більше користується мовою російською, бож українцям їхньою «рідною» мовою має бути також російська. Такі теорії і таке наставлення не тільки у маловиробленого громадянина, але й у працівників Інституту Мовознавства, в ідеологів комуністичного суспільства. Завдання згаданого Інституту в теорії — це стежити за розвитком активного словника української мови, але не про це дбає теперішній його провід. Він дбає про те, щоб, борони Боже, українська мова не відійшла від тих «положень», які подала партія. Інститут «розвивається», ліквідуючи два відділи — діалектології та історії української мови за рахунок двох нових відділів: російської мови і культури мови. А «культура» мови, що про неї дбає цей відділ, видна щораз наглядніше: у школі, пресі, радіо, в літературних творах, у цілому житті зникає мова українська, заступає її російська.

У матеріалах «Самвидаву» часто згадується схвалення з'їздів партії, вислови Леніна на тему української мови. Відомо, що ХХІV з'їзд пройшов під знаком підвищення провідної ролі партії в усіх сферах життя. Але ця роль зводиться до підвищення чуйности і нагляду над видавництвами та пресою, щоб вони не вживали «архаїзмів», але повністю користали із «нео-

логізмів» з російської мови. Правда, в 1965 році міністерство вищої та середньої освіти УРСР, у зв'язку з атакою канадських комуністів щодо національного питання і з виступом міністра І. Даденкова, зробило ряд кроків у напрямі українізації вищих навчальних закладів України. Цим стверджено, що процес русифікації очевидний і що відповідей Б. Стенчука І. Дзюбі зовсім не повинно б бути. Та ба! Канадську атаку відбили тим, що, мовляв, національне питання в СРСР розв'язане! Перспективи розвитку нації не залежать від мови, вона має другорядне значення. Найважливіше — це побудова соціалізму, розвиток техніки — «перегнати Америку», виховати відданих партії слуг, армію. Канадські комуністи вислали були навіть свою делегацію для вивчення цих справ. А вона, хоча не одержала відповіді на всі питання, виїхала звіттам «з добрим почуттям», бо Шелест запевнив, що проблеми «будуть розв'язані». Описуючи ці події, В. Чорновіл подає читачам (для розваги!) такі сміховинки: у львівському телевізорному заводі наказали робітникам-неукраїнцям зникнути з очей або мовчати під час гостини канадців. Зате директор, на диво всім, заговорив до них уперше досить поправною українською мовою. У селі під Львовом з нагоди приїзду цих же канадських комуністів наказали негайно відремонтувати повалену огорожу довкола церкви. У Львівській політехніці на привітання гостей поздіймали із стін коридора портрети російських письменників, а з'явилось аж два портрети Шевченка на одній стіні.

Згаданий уже виступ І. Даденкова в справі українізації високих шкіл, хоча й був оформлений інструктивним листом та розісланий ректорам із заміткою, що його виконання — це «наш державний, конституційний обов'язок», так і залишився неполагодженою справою на ректорському столі. Його тексту навіть не опубліковано в пресі.

V. З'їзд Спілки Художників України

У січні (16-18) в Києві відбувся п'ятий з'їзд СХУ. Коли відбувався в 1938 році перший з'їзд цієї спілки, мистецько-художня продукція того часу була виявом стихійної «українізації» мистецтва в Україні, у творах були неповторні українські національні риси. За наказом Сталіна у роках «розстріляного відродження» були розв'язані одинадцять національних літературних і мистецьких об'єднань, а двісті українських малярів, скульпторів, графіків, інших спеціалістів декоративного й прикладного мистецтва розстріляли. Схваленням першого з'їзду

СХУ в 1938 році всі мистці повинні належати до профспілки мистців, тобто вони стали зовсім залежними від режиму, а їхня праця має відбуватися за дозволом і відомом СХУ. Тому й існує таке явище у Києві, що багато молодих талановитих мистців різних ділянок, замість творчо працювати і давати у мистецтво «нове по-новому», декорують ресторани, автобусні станції, крамниці тощо.

Чергові з'їзди СХУ відбувалися: другий аж по 18 роках у 1956 році, третій у 1962, четвертий у 1968, п'ятий, останній, у січні цього року. Кількість членів зростає з кожним з'їздом. У 1938 році членів-засновників було 116, на другому з'їзді — 1200, на третьому — 1356, на четвертому 1527, а на п'ятому — 1719. Слідкуючи за змістом звітних доповідей, потрясає читача наявністю зросту русифікації і затрата людської та національної гідності у звітодавців. Коли тодішній голова Василь Касіян на четвертому з'їзді звітував ділово про мистецтво, про людей, напрямки, досягнення, недоліки, то теперішній голова Василь Бородай, перевибраний вдруге, хоча сам давній, твердий та випробуваний комуніст, згинався перед партією, прославляючи її заслуги, мовляв — без ЦК КПУ мистці України не спроможні були б творити ні існувати. Багато разів Бородай «палко дякував» і прославляв цих «меценатів», «корифеїв» та «надхненників» українського мистецтва.

Але самі подяки не найстрашніші. Найпригноблівіші намагання доповідачів втовкмачити учасникам з'їзду, що українське мистецтво у дотеперішньому національному розумінні «відмирає», бо мистецтво «зливається», як і народ, у «єдине радянське русло» (тобто: річище). Заслуга в цьому «передового, революційного» російського народу, мовляв — без росіян українське мистецтво далі існувати не повинно і не може. Тому й не дивуймося, чому особиста збірка зразків українського народнього мистецтва скульптора Івана Гончара недоступна відвідувачам, чому самого І. Гончара усунули зі складу КПУ та СХУ, як про це повідомляє «Український Вісник» ч. 6.

У своєму привітальному слові Валентин Маланчук, секретар ЦК КПУ, особливо наголосив заслуги «майстрів російського мистецтва» для розвитку українського «єдиного радянського мистецтва». Не забув він також ще раз пригадати, щоб учасники були «чуйними та могли давати рішучу відсіч будь-яким проявам буржуазної ідеології».

За самвидавними інформаціями з України, у Києві кілька років тому стихійно з'явився під проводом композитора і мистецтвознавця Леопольда Ященка етнографічний ансамбль — самодіяльний хор «Гомін». Хор колядував, давав концерти, виводив традиційні свята Купала над Дніпром, словом — плекав обряди, звичаї та стару пісенну культуру. Органи КГБ побачили в діяльності «Гомону» «націоналістичні прояви», почали переслідувати Л. Ященка і хористів, виключили диригента хору із Спілки композиторів. Не помогли ні докази про необгрунтоване обвинувачення, ні пояснення щодо ваги плекання народної пісні. А в житті такий парадокс. Л. Ященко вислав із свого репертуару на республіканський конкурс обрядових пісень та сценаріїв кілька пісень, але не під своїм прізвиськом, а під девізами за вимогами конкурсу. Ці «націоналістичні» пісні дістали чотири премії на цьому конкурсі. Та це не спорадичний парадокс у житті громадян СРСР. На «сонному плесі» українського моря не тільки засоли і багнища, але «освіжаючі джерела і незмірні глибини». Про них буде мова у черговому числі «Пластового Шляху».

Як правильно сказати — Словом, одним словом, одно слово? А. Антоненко-Давидович каже, що найвідповідніше духові української мови буде: «Одне слово», бо так чуємо з живих уст народу: «Одно слово, як то кажуть, коли не коваль, то й рук не погань».

По-українському треба казати: «В тому різ?» «Різ у тім (тому), що ...» («Лицарська різ — у бої полягти», — приповідка), а не «Справа в тому...» Зате треба казати: «Розсудити батька з сином — не легка справа».

Під словом «справа» розуміють сукупність планів і намірів здійснити чи виконати щось. Під словом «діло» звичайно розуміємо якусь роботу, працю.

„Плекайте мову...“

Тоня Горохович

ВАЖЛИВІСТЬ РІДНОЇ МОВИ У РОЗВИТКОВІ ТА ВИХОВАННІ ДИТИНИ

Мова — вислід колективної творчості і довголітнього розвитку. Через неї дитина перестрибує тисячоліття.

(Норберт Віннер: «Кібернетика і суспільство»)

Зацікавлення проблемами рідної мови у вихованні дитини помітно зросло в науці й у щоденному житті. У науковій літературі появилось дуже багато цікавих праць на цю тему. Дослідженням розвитку двомовних учнів у школі зацікавилися педагоги в цілому світі. Дослідники твердять, що володіння рідною мовою — це цінне явище, корисне і для людини і для держави, у якій вона живе. Професор університету Єшіва в Нью-Йорку — Джошуа А. Фішман — твердить, що у США уряд повинен плекати рідні мови національних груп, заохочувати вивчати їх там, де це можливо, вже в початкових школах. “Великих гріхом” уважає Теодор Андерсон, професор університету в Техас, те, що навчання інших мов починається у США зойно у середніх школах.

У Канаді справа української мови у зв'язку із пропагуванням багатокультурності цієї країни стала актуальною настільки, що її введено в навчальні програми державних шкіл у західних провінціях Канади, а також і в трьох школах Торонта.

Однак, не зважаючи на те, що наша молодь помітно активізується на різних відтинках українського життя, всі ми спостерігаємо і серед молоді, якій українська мова не справляє труднощів, що розмовна мова в неї — англійська. Яка ж цьому причина? Ми ж усі бачимо, що наша молодь патріотична. Чому ж вона нехтує так безжалісно своєю рідною мовою?.. Наша молодь обурюється русифікацією в Україні, пише про це у своїй пресі, але ж чому пише про це мовою англійською,

дарма, що публікація призначена для внутрішнього вжитку членства?

Тут входить у гру не тільки справа звички. Причини цього явища куди глибші. Моріс Болъе каже, що "народ завжди говорить мовою своєї ситуації". Наші молоді, які вміють постояти за свої права у різних випадках, у справах мови найменше відпорні. Вони наче б то були переконані разом з англосаксами, що ніхто не повинен чинити опору асиміляції, коли мова про мову. Такий погляд, мабуть, впливає із хворобливої уяви англосаксів про свою вищість, про неможливість іншим народам у діаспорі зберігати себе, свою духовність, свою культуру. Асимілятори — свої і чужі — мають ряд аргументів на те, чому асиміляція необхідна. Кажуть, що діє тут закон технологічної цивілізації, яка приносить щораз новішу мову. Мовляв, було б несправедливо домагатися права для себе, будучи меншістю в англосаксонському морі. Деякі наші політики та "гуманісти" так прагнуть бути об'єктивними реалістами, що взагалі відкидають потребу рідної мови, стаючи таким робом несвідомими спомогачами геноциду власного народу.

Тож бачимо, що проблеми плекання рідної мови натрапляють на цілий комплекс труднощів — психологічного, неврологічного, соціологічного, політичного та економічного моментів. Розгляньмо ж ці моменти з аспекту розвитку і виховання дитини.

Що кажуть про мову теоретики?

Мабуть, треба сказати на підставі теоретичних висловлювань про мову, що мова найчіткіше віддзеркалює слабкість чи силу народу. Фернан Уеллетт — сучасний соціолог і поет Квебеку, погоджуючись із французом Монтенем, схильний добавувати причини неладу у світі через незнання граматики і вважає, що добрий порядок залежить від поправності мови (Конфуцій). "Без мови — каже Норберт Віннер — людина соціально цілком атрофується". Мова відіграє величезну роль у розумовому розвитку дитини. Дитина "соціалізується", вмикаючи слова у світ своєї думки, вона є центром численних, часто несвідомих зв'язків зі світом. Мова існує, бо є потреба виміни, спілкування поміж людьми. Мова описує не тільки дійсні речі і явища, але співвідношення поміж речами і явищами у минулому, сучасному і майбутньому. Цього не можна зробити жадними іншими засобами зв'язку і комунікації.

Ф. Уеллетт, розрізняючи дві категорії мови, бачить такі їх функції: а) засіб порозуміння, взаємин — зовнішня мова, б) опора мислення — внутрішня мова. Він доводить, що відбирати дитині, а з тим і народові, можливість вислову своєю мовою, успадкованою від предків — це нищення культурної і психічної бази. Людина, народ тоді втрачають певність себе, стають неспроможними висловитись не то що про зовнішні предмети, але і тим більше про відчуття, почування, пристрасті. Мозок дитини мусить мати здорову й міцну структуру, перш ніж стикнутися із світом другої мови.

Кожній мовній спільноті притаманна інша структура, інший спосіб думання, бо мова — це живий організм. Мова творить думку і є її висловом. Отже, чим убогіша мова людини, тим слабша думка. Думка людини цілком залежна від мови, яку вона засвоїла в дитинстві. Мислити — каже Уеллетт — це завойовувати мовою саму дійсність. Якість мови, засвоєної дитиною, назавжди визначає розвиток її розуму.

Мова і думка є частинами ще ширшого процесу — вміння творити символи. Недосконала мова неспроможна думати символічно. Мова — це соціальна потреба, що впливає із необхідності виміни. Заспокоюючи цю потребу мовою, людина окультурюється, стає особою певної національної культури, бо для дитини існує лише один світ, який вона охоплює за посередництвом символічних понять, збережених у мові її батьків і предків. Мовою витворюється ідентичність дитини з батьками, з народом, до якого вона належить, бо ж у мові є спеціальні вислови, яких не можна перекласти іншою мовою, а якими передаємо всі нюанси почувань і думок; бо рідна інтимна мова є найзручнішою та найвлучнішою для вислову незбагненого, таємничого.

Теоретики також кажуть, що ті народи не створили філософських теорій, не дали мислителів, які не мали змоги розвинути символики, абстрактного думання, коли у них були труднощі й брак тяглості у процесі розвитку їхньої мови. Вони вбогі думкою, бо їх мова zdeгратована, не було великої активності над розвитком мислення і мови у їх істориків, лінгвістів, виховників, письменників. Зате часто малорозвинені народи дивують нас висловом своєї духовності — поезією, малярством. Можна б думати, що поети і малярі — це діти села, а діти, що пишуть есеї — це сини професорів університету чи буржуа.

Мовна ситуація українців

І в Україні, і поза її кордонами вона тривожна. Читаючи матеріали “Самвидаву” з України, застигає кров у жилах, довідуючись, до яких засобів беруться там “охоронці безпеки”, щоб допровадити до “злиття мов”, а зокрема мов української і російської, які тепер мали б бути “двома рідними мовами” нашого народу. Багато заходів проводять вони для прискіпшення русифікації в Україні на всіх відтинках життя, але особливо помітні вони в ділянці мови. Про це більше матеріалу на іншому місці цього числа “П. Ш.”

У діаспорі ситуація тривожна не тільки тим, що кожного року стан української розговорної мови серед дітей і молоді погіршується, а й тому, що плянових і організованих заходів для поправки ситуації майже нема. У нашому шкільництві ми не полагодили досі ні організаційної системи, ні не уодностайнили програм, ні не подбали про кращі підручники, ні про конечні для молоді літературні твори з сучасною тематикою, ні не упорядкували правописної практики, ні не поробили заходів, щоб спинити організовані асиміляційні впливи на молодь завзятих асиміляторів у церковних громадах, ні не подали напрямних для боротьби з асиміляцією тим родинам, які з нею борються.

Де ми створюємо почуття корисності мови? А зменшувати її потребу в житті, не користуватися нею — це однозначне із зменшуванням її права на існування. Каже Мід: “Світ мови — це система спільних чи суспільних значень. Мову засвоюємо через звички, а щоб вони могли заіснувати, треба, щоб були норми незмінного характеру”.

Багато з нас хворіють недугою, що ми не живемо в гармонії з нашим довкіллям. Треба боротися з цим культурним пролетарством, зокрема в ділянці мови. Ми не повинні мати почуття ні соціальної нерівності, ні культурної нижчости, бо вони не існують. Ми станемо тут такими, якими бачимо себе в уяві. Будемо говорити мовою своєї ситуації. І тому про цю ситуацію треба подбати, її створити.

Що робити?

Найперше треба поширити знання про необхідність мови як чинника національного самозбереження. Щоб не було плутанини на тему, мовляв, асиміляція неминуча. Поруч з дією

технологічної цивілізації у нашому житті дуже сильним є чинник психологічний. Психологічний чинник, що в’яжеться із внутрішньою мовою, мовою молитви, мислення, почувань, має вплив на формування особовості, її окультурення. А процес окультурення, особливо складний, у житті дитини найважливіший, бо залишає незатертий слід на все її майбутнє життя. Особливу культуру людини витворюють ті невидні психологічні та неврологічні дотики підсвідомості, які пливуть від слів, що їх уживаємо, від їх значення, що його надає цим словам дана культура. Дитина, народившись у своїй культурі та мові, виростає у них, без них вона не може розвиватися. Засвоюючи мову батьків, дитина сприймає культуру цілих поколінь, “перестрибує тисячоліття” — каже Віннер. Якщо забрати їй рідну мову, дитина стане іншою, переродиться. Коли б якась людина почала ненавидіти свою рідну культуру, все таки процес відчуження її від цієї культури не буде легкий. Сліди цієї культури залишаться в ній до кінця життя.

Загал батьків, зокрема тих, що здецидовані справді докласти зусиль для виховання своїх дітей українцями, повинні згуртуватися і, студіюючи ці складні виховні проблеми, запланувати дію української виховної системи — найперше у своїх домах, згодом у школах, церквах, громадах, на кожному відтинку нашого життя, що в’яжеться із вихованням. У деяких скупченнях українців такі гуртки батьків діють. Вони мають осяги.

Такі батьки розуміють, що дитина “розмовляє” вже тоді, коли вона користується мовою жестів, рухів, міміки. Немовля вже має уявлення про предмети, особи та події, що його оточують. Коли йому не дати у відповідний момент його мову, воно ніколи не буде повною людиною. Спочатку кожне слово зачаровує дитину. Вона вірить у його силу, питаючись за назвою предмета, своєю уявою творить символ, а одночасно дістає визначення цього поняття і його пояснення. Цей період найменування понять у розвитку дитини для Платона був таким фундаментальним, що він поклав його в основу своєї філософії. Для дитини, що навчається мови, мовна ситуація є вирішальною у формуванні її психіки.

Тому немаловажне, наприклад, те, які слухові та зорові враження сприймає немовля вже першого дня народження. Усмішка матері, спосіб її поведінки з ним, колисанка, картина, іграшки — словом, усе довкілля, що його сприймає дитина

зором і слухом, карбується в її свідомості. До шостого року життя дитина засвоює матірню мову. Засвоюючи мовою культуру свого народу, дитина перебуває під впливом цілої мережі часто несвідомих зв'язків із світом, вона набуває звички, у неї виплекаються мовні рефлекси та настає автоматизація мовлення рідною мовою. Тому то таким важливим у вихованні є цей період. За нього дитина повинна дістати якнайбільше впливу на свою психіку з джерел української культури. Розповіді, пісні, ігри, майстеркування, книжки, інші зайняття дитини повинні якнайбільше мати в собі української питомості.

Родини, що зберігають українські релігійні, національні традиції, що дають дітям своєю поведінкою докази своєї української гідності, що дбають про збереження престижу українців, таких батьків діти не асимілюються, хіба що заіснують якісь особливі ситуації (мішані подружжя!).

В історії українського виховання є приклади такої дбайливості про національне виховання своїх дітей (дім Косачів, де виростала Леся Українка!), що можна з них брати і зразки і силу віри в успішність боротьби з асиміляцією.

Про збереження і культуру української мови в діаспорі на практиці буде мова в чергових статтях "Пластового Шляху".

У негзувано складній і важкій ситуації молодий Шевгеню, хог сам далі невільник-кріпак, позав героїзну боротьбу за привернення своєму народові належних йому прав. Зброєю у тій боротьбі було йому слово — в одежі надхненної поезії. Він став геніяльним організатором національної свідомості українців, пробудив ту свідомість і визначив напрям її розвитку, показав мету: визволення народу з ярма февдальної системи і гужого панування. В одному з віршів коротко і зітко виклав свою програму словами:

В своїй хаті — своя правда,
І сила, і воля!

Романтично міряв він сили на потреби і здобув те, що тверезо думаючі уважали тоді явно неможливим.

Єжи Єнджесвіз, Передмова до збірки віршів
Т. Шевгенка в польському перекладі,
Варшава 1972 р. (переклад з польської)

До джерел Пласту

"ІСТОРІЮ ТРЕБА ПИСАТИ КОЖНОГО ДНЯ"!

У нашому пляні для відзначення 60-різгзя Пласту була постанова ГПБ підготувати видання історії Пласту. Зроблено перші кроки: вийшло доругення ГПБулави КПСтаршинам приступити до збірки матеріалів, визначено головного редактора в особі Атанаса Фіголя, подано інших осіб та їх адреси, в окремих країнах, в яких діє Пласт, відповідальних за окремі ділянки роботи, пішли до пластових осередків конкретні доругення та інструкції, появилася стаття А. Фіголя на цю тему, але реакція пластового загалу на це все була дуже слаба. А час пливе, минають великі й малі події у пластовому житті, передумови ж здійснити наш задум стають щораз складніші.

Може, комусь не зовсім ясно — зому нам необхідно стає Історія Пласту? Минуле пропало б для майбутніх поколінь, якщо б ми їм не залишили написаної історії. А хіба ніхто не буде заперегувати, що в минулому Пласту багате джерело ідей, стимулів, досвіду, зразків до наслідування, краси позувань і сили духа. А їх нам так треба тепер.

До загальних інформацій, поданих у статті А. Фіголя «Писати історію Пласту...» (дивись «П.Ш.» з. 4 (31), 1971) подаємо докладніші інструкції, як збирати матеріали про Пласт у діаспорі у пластових осередках на місцях; збирати матеріали за такими темами:

1. Розвиток станиці в цілому (каденції проводів, головні форми вияву діяльності станиці в цілому, маркантні події на загальному тлі, проблеми молоді в даному місті взагалі, родини, українське і гуже довкілля, церковне, політичне середовище тощо). 2. Проблематика новацтва, юнацтва, старшого пластуництва, сеньйорату, особливості її у даному осередку. 3) Таборування, зустрізі, інші форми співжиття з природою. 4)

Пластприят, його функція у Пласті даного міста. 5) Преса, співпраця з геленства станиці з пластовою та загальною пресою. 6) Кадри виховників, вишколи, виховники. 7) Діаграми росту та зменшення геленства за окремими уладами. 8) Господарські осяги станиці. Це тільки сугестії. Можна зголошувати свої теми, працювати збірно та індивідуально.

Найвартіснішим матеріалом буде той, який подаватиме правдиві інформації в об'єктивному, спокійно-історизному навітленні. Тому не довіряйте, як каже А. Фіголь, своїй пам'яті, старайтеся оперти інформації на джерелах, критично до них підходязи. Коли треба щось писати з пам'яті, конфронтуйте себе з іншими угасниками подій.

Дуже вартісними до статей будуть документи, звіти, хроніки, світлини, діаграми. Пишуги статті, подавайте цитати, тогню назву джерела їх (автор, назва книжки, рік видання, сторінка, місце появи документу тощо).

Окремі КПСтаршини повинні подбати, щоб зібрати матеріали для виготовлення обширної історії Пласту у своїй країні і сконденсовані для поміщення в загальному збірнику, в якому місце буде обмежене до певної кількості сторінок для кожної країни.

Виготовлення матеріалів до історії Пласту повинно стати амбіцією передусім сеньйорату. Це повинно бути позесним обов'язком УПС дати пластовій молоді історію пластування першого і другого пластового покоління. Завдання не легке, але кожний гелен Пласту, зокрема журналісти й колекціонери в Пласті, повинні і можуть великою мірою спригизинитися до реалізації цього корисного і необхідного для дальшого розвитку Пласту діла.

У рубриці «До джерел Пласту» міститимемо матеріали, що надсилатимете до Редакції. Їх використовують автори, які працюють над окремими темами в порозумінні з головним редактором — А. Фіголем. Містимо кілька статей у цьому гислі, заохогугемо надсилати дальші. РЕДАКЦІЯ

Степан Салик

ПРИПОРОШЕНІ СТОРІНКИ до історії IV-ого Пл. Полку ім. Богдана Хмельницького у Львові

Дещо про нашу школу. Після Листопадового Чину 1918 р. у Львові зорганізовано Українську Коедукаційну Учительську Семінарію, що примістилася у приватному будинку при вул. Ісаковича, бічна вул. Набеляка, а було це в травні 1919 р.

Нашими професорами, що тоді навчали нас, були: о. Юліян Дзерович — директор школи, о. Іван Рудович — учитель релігії, Амврозій де Андрухович — українська література, Мирон Федусевич — польська література, д-р Роман Цегельський — математика і фізика, д-р Юрій Рудницький (Опільський) — німецька мова, опісля Северин Левицький (Сірий Лев) — німецька мова, Едвард Тиховський — історія і географія, д-р Ольга Мриц — природознавство, д-р Олександр Тисовський (Дрот) — мінералогія, Іван Левицький — скрипка і спів, Дарія Навроцька — прорух для дівчат, Михайло Таранько — прорух для хлопців, Савина Сидорович — ручні роботи, Гайдукевич — господарство.

Давноминуле у спогадах учня

Коли пишу ці рядки — мені здається, що я знову є учнем нашої школи, так як це було колись давно...

Відсвіжилась моя пам'ять і я бачу нашу школу і наших професорів такими, як давно, ще у 1919 р. Відчуваю глибоко, які вони мені дорогі.

Оживають перед моїми очима наші професори і товаришки, бо вчилися ми разом, а нас усіх хлопців тоді на 4-ому курсі було аж... 2! Володимир Мурський, колишній вояк австрійської армії з італійського фронту, і я, а товаришок майже 50! На інших курсах хлопців було багато більше.

Мури нашої дорогої школи, що тоді видавались нам такі непривітні, понурі і темні, сьогодні видаються любими, хотілося б хоча на декілька хвилин побути у нашій класі, присісти хоча б на хвилину на тій твердій лавці з пам'ятних 1919-20 шкільних років.

Присісти на ній і призадуматися та пригадати собі і добре і зле, бо різно в школі буває... Ці хвили, мабуть, на кожному

зробили б своє враження... а не одному на згадку минулого може якось дивно — живіше забилось б серце у грудях...

Може тоді крізь шибку заглянув би у клясу промінчик сонця і освітив би те місце, де колись сидів наш дорогий професор...

І оживає в моїй уяві кляса та наповнюється гамором і щебетом розмов, як це було давно на кожній перерві...

О, доле, куди ти кинула нас тепер?.. І не снилось нам, що прийдеться покидати нам наші рідні сторони, ті місця, де залишилось наше серце, куди так часто линуть наші думки сьогодні...

Так, це було давно, але ці спогади ніколи незабутні, такі свіжі, наче б все відбувалось вчора...

З давніх професорів майже вже нікого нема між живими... Але яка тепла згадка про них лине завжди у вечірніх молитвах... А про товаришок, що розбрились по широкому світу, що пішли цілину орати чи ще осталися живі — не знаю?..

Про початки Пласту в Учительській Семінарії у Львові

Основником IV-ого Пл. Полку ім. Б. Хмельницького в Учительській Семінарії у Львові був наш професор Мирон Федусевич, якого ми всі тоді звали Миронцем, а було це правдоподібно 1920 р.

Для наших товаришок теж того року засновано III-ій Пл. Полк ім. кн. Ярославни під проводом Дарії Навроцької.

Пласт для нас був чимсь новим-небуденним. Який гордий був кожний з нас, коли ми в пл. однострою, у пл. капелюсі і з палицею у руці — вправляли впоряд — чи виходили за місто на прогулянку...

Пригадую, що наші товаришки на головах мали дуже гарні шапочки, які дуже прикрашували їх личка, а запроскував їх наш учитель «Миронцю».

Про наш IV-ий Пл. Полк ім. Б. Хмельницького у Львові

Початок IV-ому Полкові ім. Б. Хмельницького дали такі учні пластуни: Володимир Мурський, Степан Салик, Петро Стерпак, Іван Кліщ, Осип Горбатий, Іван Герчук, Сиротюк, Андрій Харак і багато з нижчих курсів. Їх прізвищ вже не пригадую собі.

Всі гурткові сходини ми відбували переважно у нашої школі, або у пл. домівці при вул. Бляхарській 11 у Ставропільському будинку. Як ці сходини манили нас до себе!... Скіль-

ки там було радости, вдоволення, відпруження по цілоденній праці у школі... Тут, серед своїх однолітків-пластунів, ми почували себе вдоволеними, щасливими. Тут нам було найкраще!

Кожний з нас старався бути першим в науці. Тоді, по першій світовій війні, Пласт горнув нас до себе, гартував волю і характер, підготовляв нас на незнане завтра... Пластова домівка при вул. Бляхарській була повна гамору. Тут було завжди весело...

Наші пластові виступи на терені Львова

Згадую про деякі з них, що збереглися у моїй пам'яті. Пригадую собі, як в Народньому Домі при вул. Рутівського 22 відбувся попис цілого Львівського коша. Наш IV-ий Пл. Полк юнаків разом з III-ім Пл. Полком юначок ім. кн. Ярославни мав тоді точку з пожарництва. На балконі в Народньому Домі заінсценізовано пожар: «щось горіло»... На залю прибуває пожежна сторожа із ручною помпою, відрами на воду, гаками, драбиною... Одні пластуни при помпі, по трьох з кожного боку. Пластунки «вливають» воду до бочки, а другим рядом «порожні» відра мандрують знову до «криниці» по воду...

Праця йшла дуже справно, бо кожний з нас мав своє місце і визначену свою функцію. Одні пластуни по драбині підносилися на балкон і там гасили вогонь. Коли все покінчено, один пластун по шнурі з балькому зісунувся на «землю», ознака, що все погашено.. Цю точку підготував з нами «Професор Миронцю». Вона випала дуже справно, і йому за це було признання, яке теж і нам уділилося. Але року, коли це було, сьогодні не пам'ятаю...

Йордан на ринку у Львові

Одного року, мабуть 1920, Львівський кіш перший раз виступив, як почесна сторожа і як впорядники на святі Йордану, що відбулося при участі священиків і вірних усіх наших львівських церков на ринку у Львові. Ми, пластуни і пластунки, довкола ринку з палицями на віддаль, тримали шпалір, щоб дати змогу кращого збереження порядку і поваги свята Йордану.

Цей перший публічний пластовий виступ Львівського коша зробив на всіх присутніх велике враження, а ми пластуни по Листопадовому Чині з 1918 р. заступали українське військо... з чого ми були дуже горді.

Мороз був доволі великий, як звичайно у нас на Йордан тоді буває. Ми пластуни були померзли, хоча були «грубо» одягнені, светери під пл. сорочкою...

Прогулянка до Селиськ біля Львова

Львівський кіш чи тільки наш IV-ий Пл. Полк ім. Б. Хмельницького з III-ім Пл. Полком ім. кн. Ярославни відбули спільну прогулянку до села Селиська біля Львова, до місцевого пароха.

Під вечір ми розтаборилися в саду на приходстві і там заночували. Нас немилосердно цілу ніч кусали комарі, не давали спати. Шатер ми ще тоді не мали! Вранці всі повставали запухлі з підковами під очима. Найбільше потерпіли наші пластуни. «Атака» на комарів була гостріша, хоча, мабуть, вони ночували тоді в stodoli.

Вранці всі відсвіжилися біля криниці. По молитві був сніданок. Пригадую собі, що я тоді був кухарем і видавав какао з разовим хлібом. Наш Мурлика (так ми звали Мурського) мав тоді фотографічний апарат на кліші, і на прощання ми зробили спільну світлинку. В о. пароха (прізвище я пригабув) було багато малих діточок, мабуть всі дівчата, і ми пластуни взяли їх між себе. Я на руках мав теж одну донцю, що пригорнулася до мене. Напевне, ця «мала доня» має вже сьогодні внучата, такі великі, як тоді сама була. Фотознімок з того часу залишився, на жаль, дома...

Свято весни в городі сестер Василіянок у Львові

Пригадую собі це свято (але рік знову пригабув, можливо, що був це 1921 р.).

На площі, в городі СС Василіянок на горі при вул. Потоцького, був, мабуть, весняний попис Львівського Пластового Коша, при участі мешканців Львова. Наш Пл. Кіш впровадив на площу, мабуть тоді кошовий, Ярмо Весоловський. Наш IV-ий Пл. Полк мав пописову точку — впоряд, який уміло провів наш пластун, колишній вояк української армії Іван Герчук.

Пластова лілея з тризубом і пісня «Молода сило...»

У Львові тоді виходив пластовий журнал. Пригадую собі, що в одному числі була поміщена пластова лілея з тризубом, така, яку тепер всі пластуни мають при однострою. В школі тоді між собою ми всі говорили, що це проєкт нашого учителя «Миронця» і це дійсно так було!

У цьому пластовому журналі була теж надрукована пісня з нотами до слів: «Молода сило в зелень одіта...». Слова до цієї пісні написала наша пластунка III-го Пл. Полку ім. кн. Ярославни, Дарія Гриневич, під псевдом Христя Очеретяна (теперішня пл. сен. Дарія Витанович з Чикаго). Подаю слова:

*Молода сило в зелень одіта,
Дубова гілко весною!
Ти, мов корона із самоцвіта,
Вінгаєш молодь собою.
Безліз вінків тих криє діброва
Для юних полків, гет Пласту,
Всім їм за труди дати готова
Вітозку слави срібlistу.*

А музику до цієї пісні написав наш дорогий учитель «Миронцьо!»

Рік 1921...

Після матурального іспиту (предсідником був тоді наш радник Матіїв), Володимир Мурський і я залишили Львів і мури школи при вул. Ісаковича і все пластове братство Львівського коша, особливо пластунів 1-го Полку ім. Петра Сагайдачного, з яким ми так дуже здружилися, з великим смутком.

Тому, що в часі мого навчання я одержував стипендію, мене призначили працювати вчителем у Рогатинському повіті, а Мурського у Брідському. Ми стали вже самостійними вчителями-плагаторами...

Тут хочу подякувати тодішньому Пластовому Проводові і його виховникам та нашим професорам за те, що Пласт підготував нас до життя! Я Пластові багато-багато завдячую, що серед бурхливого тоді життя не зійшов з плаю, який визначив мені Пласт!

Хоча у 1921 р. прийшлося мені залишити Пласт і моїх друзів пластунів, але не надовго, бо вже 1922 р. як старший пластун разом з другом Мурським належав я до тієї «13-ки», яка дала назву і почин до заснування в нашому Пласті III-го Куреня Уладу Старших Пластунів «Лісові Чорти»...

Тут же хочу подякувати пл. сен. Дарії Гриневич-Витанович за доповнення цього спогаду. Колись ми разом ходили до тієї самої школи у Львові.

Від 1919 р. багато подій, імен незаметно припорошилось в моїй пам'яті, тому прошу тих, хто пам'ятає ті часи, оснування

III-го Пл. Полку ім. Б. Хмельницького у Львові, подати свої зауваги і доповнення, щоб збереглося те, що ще залишилося в нашій пам'яті.

Скоб! та Гей-гу! Гей-га!

Пл. сен. Степан Салик-Сальзе, Л. Ч., Нью-Йорк, США.

Дарія Гриневич-Витанович

ЗАУВАГИ ДО “ПРИПОРОШЕНІ СТОРІНКИ ДО ІСТОРІЇ IV ПЛ. ПОЛКУ ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО У ЛЬВОВІ”

1) Зорганізовано коєдукаційну учительську семінарію у Львові з кінцем травня 1919 р. Шкільний рік тривав 6 тижнів.

Наші товаришки з державної утравквістичної семінарії при вул. Сакраменток “не хотіли” з нами разом навчатися — так нам сказали. Із учнів чоловічої утравквістичної семінарії і з нас влада дозволила зорганізувати окрему школу (мабуть, під офіційною назвою курсів!); до нас прилучилися товаришки із семінарії Рідної Школи (чи часом ця назва не пізніша, спочатку це називалося Українське Педагогічне Товариство!?)

2) Початок Пласту. Зима або початки весни 1920 року, проф. Миرون Федусевич (Миронцо) впровадив нас до Пласту і був нашим опікуном. Він запроєктував наші шапочки-шоломики. Також і відзнаку — пластову лілею переплетену з тризубом. “Миронцо” мав великий вплив на наше пластове життя: приязний, лагідний, розвивав наші здібності, підбадьорював до праці над собою, підмічував осяги.

Пісня, яку навів друг Салик, є частинно “Миронцева”, тобто він уложив її мелодію. Слова придумала я під псевдонімом Христя Очеретяна (так собі це пригадую). Мелодії не можу відтворити (я “фіш”!).

3) Крім вичислених професорів, учив нас Дрот (д-р Олександр Тисовський) мінералогії. Стриманий, опанований, неемоційний, а може так його предмет впливав на нас, ми не знаходили душевного контакту з ним. Мінералогія — це не література! А може він, ще тоді не одружений, тримався здалека від дівчат. Пригадую пластові прогулянки з ним.

Також вчила нас природи, не згадана другом Саликом, д-р Ольга Мриц, і також пластувала з нами. Але тодішня метода навчання не надто захоплювала нас. Це була систематика тварин і рослин, далека від відчуття краси Божого творення і розуміння його. Щойно пластування давало нам змогу входити в цей чудовий світ природи.

4) Пластова Домівка, Бляхарська ч. 9 в будинку Ставропігійського Інституту. Велика заля. Надзвичайна чистота і порядок, що його ми, пластуни, мали самі пильнувати. Домівка була наша гордість і була предметом змагань між окремими тоді полками.

5) Пластовий виступ у городі сс. Василіянок у Львові при вул. Потоцького мусів бути 1921 р. Пам'ятаю точку: змагання, пам'ятаю друзів

з 7 Пл. Полку ім. Петра Сагайдачного (проверити назву полку) при філії гімназії, Тимоша Вілостоцького і пок. тепер Славка Варю (убитий більшовиками в 1941 р. в Золочеві, у віці 38 літ, за фахом лікар).

Василь Максимець

ПЛАСТ У СОКАЛІ

Початки Пласту припадають на часи, що не дуже сприяли його розвитку. Заносилось на першу світову війну, а в такій атмосфері тяжко навіть від найкращих одиниць вимагати багато ентузіазму та ініціативи. Коли ж у 1914 р. дійсно вибухла війна, можливість організувати нові відділи Пласту зовсім відпала. До Галичини ввійшли москалі, виарештували наш громадський і політичний актив, позамикали школи і припинили все організоване життя.

Нічого й дивного, що в Сокалі з'являється Пласт щойно навесні 1919 р. у вільній тоді українській державі. З'являється у твердих воєнних умовах, бо Галицька Україна кривавилась тоді з Польщею, яка негайно після проголошення нашої самостійності пішла на нас війною.

На захід від Сокаля, заледве кільканадцять кілометрів від міста, пробігав польсько-український фронт. Вечорами чути було фронтову стрілянину. Гімназійний будинок був частинно зайнятий для війська. На просторім шкільнім подвір'ї по одному боці вишколювалися українські вояки, а по другому ми проводили наші перші пластові сходини.

Старші студенти тоді до Пласту не належали. Вони були зорганізовані у студентську сотню і виручали регулярні військо-ві частини у вартувій службі при важливіших стратегічних об'єктах. Організували Пласт учні нижчих класів гімназії, і треба підкреслити, що ми все проводили самі. Ніхто зі старших нам не помагав. Ми пильно читали “Пласт” Тисовського і точно його дотримувались.

Але цей перший гурток не проіснував у нас довго. Фронт перенісся на схід, і ми опинились під польською окупацією. Перші її місяці були прикрі. Між поляками і українцями були дуже напружені взаємини. Більш активних українців, між ними

нашого катехита, наполегливого сівача національної свідомости серед молоді, о. З. Лехицького, поляки арештували. Всюди боляче відчувалося чужу владу.

В таких умовах ми не робили собі надій, що поляки — хоч у найближчій часі — дозволять нам відновити Пласт, і ми організували тайний пластовий гурток. Сходини відбували у приватних мешканнях членів гуртка — найбільше у Тріски і Небожюка, які були душею нашої групи. Щоб не звернути на себе уваги, ми збиралися на сходини кожний у точно означеній часі, не більше як трьох нараз, у п'ятихвилинних відступах. Приносили із собою шкільні підручники, щоб на випадок потреби показувати, що ми лише "спільно переробляли шкільні лекції".

Вимоги пластового закону ми виконували дуже вірно. Зокрема перестерігали, щоб ніхто не курив і не пив. На тім тлі дійшло раз до неприємного випадку. Один із членів курив, а усунути його з гуртка було дуже незручно. Тоді провідник запропонував на сходинах гурток розв'язати, бо "за нами слідять, ми можемо бути викриті і наражені на грубі неприємності". Після одобрення тієї пропозиції ми розійшлися в переконанні, що гурток більше не існує. Але кілька днів пізніше провідник заповів дальші сходини, пояснюючи, що розв'язання гуртка було лише фікційне, щоб позбутися "курця". Та біда хотіла, що в часі сходин до товариша, у якого вони відбувались, зайшов теж випадково і "курець". Зрозумівши, в чім діло, він образився на провідника і накинувся на нас з жалями, що ми його здурили. Тоді ми дійсно гурток розв'язали.

Та за той час відносини трохи унормувались, ми дістали від шкільної влади дозвіл на Пласт і в порозумінні з Верховною Пл. Командою оформилися в ІХ-ий Пластовий Полк ім. Гетьмана Петра Дорошенка. Було це правдоподібно в 1920 р.

Сокальська гімназія начисляла тоді коло 250 учнів. З того трохи більше ніж половину творили українці. Упродовж кількох тижнів вписалося до Пласту около сто юнаків.

Було у нас тоді багато військового духа. Ми недавно бачили українських вояків, як вони заправлялися до військового життя, як з піснею маршували на фронт, і ми пробували їх наслідувати. Ми теж маршували через місто на військовий лад та співали наші пісні. Тим разом були вже у Пласті і старші студенти. Ми часто ходили на мандрівки за місто, до лісу, і там проводили бойові вправи, підходили під ворога і продирались у його запілля.

За нашим прикладом пішли теж жіноча і чоловіча семінарії, і ми вкоротці представляли собою поважну пластову залогу.

Мандрівка по Волині

Вліті 1922 або 1923 року ми вибрались на довшу мандрівку по Волині. Це була перша пластова мандрівка на Волинь, лише про неї не писалось ніде в пластових журналах. У пляні ми мали відвідати Луцьке, оглянути замок Любарта, а відтак козацькі могили під Берестечком. Та в Луцькім стрінули нас посол Пащак і сенаторка Левчанівська, сердечно нас прийняли і доручили відвідати теж Рівне і Крем'янець. У Рівні ми довідалися, що кільканадцять кілометрів звідтам — в Олександрії — є добре організований гурток пластунів, і постановили їх відвідати.

Зайшло вже сонце, як ми вибрались у дорогу. Щоб уночі не блукати, ми йшли вздовж залізничного шляху. Прикрий і тяжкий то був марш, і ми, втомлені до скрайности, добились пізно вночі до провідника гуртка, Федося Довгалюка. Незвичайно ідейний юнак. Я довго з ним переписувався. Я довідався, що його в ганебний спосіб большевики замордували. У нього на сні, після доброї перекуски, ми гуторили до пізньої ночі з тамошніми пластунами, що, не зважаючи на пізню пору, приходили до нас на сіно. Ранком ми від'їхали до Крем'янця.

Крем'янець зробив на нас дуже гарне враження. Це була неділя. У домі "Просвіти" зібралась поважна група старших і молоді. Хтось із громадських діячів читав і пояснював "Лиса Микиту", а на екрані висвітлювано відповідні ілюстрації. Там зустріли ми теж групу пластунят-жовтодзюбів.

Під Берестечком

З Крем'янця ми подались пішки на козацькі могили. Я уявляв собі, що вони десь на перемисті Берестечка, але виявилось, що від них до Берестечка ще поважний шмат дороги. В селі, а радше за селом Пляшево, стоїть над Стиром церква-монастир, а в її підземеллях маса козацьких черепів. Їх знайшли у землі, як викопували фундаменти під монастир.

Чернець-провідник розповідав нам, що бій під Берестечком відбувся вночі після св. Петра і Павла. Козаки, певні себе після попередніх перемог, легковажили поляків. Вони дуже гучно святкували день Петра і Павла. Багато пили до пізньої

ночі і п'яні поснули. Тоді ненадійно напали на них поляки і зчинили страшну різню.

**

По дорозі ми мали багато пригод, але все старалися брати на весело. Одного дня пражило немилосердно сонце. При дорозі ні одної деревини, а села не видно. Втомлені і пригноблені питаємо придорожніх женців: “Далеко ще до села?” — “Верстов півтори з гаком”, — відповідає селянин. — “Там теж річка, зможете викупатись”. Радіємо, збираємо рештки сил, ідемо приспішеним ходом, щоб скоріше туди дістатись. Але пройшли вже більше як дві верстви, а села не видно. Питаємо других женців, чи ще далеко. “Верстов зо три”, — відповідають. “Як ви рахуєте ті ваші верстви?” — питаємо. — “Та ж нам вже давно казали, що лиш півтори верстви”. “А, бо вони певно казали з гаком”.

Був між нами “мамин синок”, наймолодший з нас, дуже чутливий на невігоди. Ми звичайно ночували десь у stodolі. Уночі по черзі хтось дижував. Коли на нього випав дижур, він розплакався і хотів додому. З трудом ми його переконали, що він вже великий і що йому плакати не годиться. Пізніше був з нього дуже бравий юнак.

**

Сокальські пластуни були зжиті між собою і добре організовані. Це кололо в очі польську владу, і вона шукала причини, щоб нас розв'язати. Причина знайшлася. Польська поліція замордувала тоді у львівській тюрмі св. п. Ольгу Басарабову. У Сокалі улаштовано за неї поминальне Богослуження, і Пласт організовано взяв у нім участь. Це донеслось до шкільної влади; провели слідство, сокальський Пласт розв'язано, а активніших пластунів усунуено зі школи.

Очолювали сокальський Пласт за чергою: І. Тріска, Ю. Савчук, П. Саноцький і В. Максимець. Дуже активними членами пластової старшини були: В. Стефанишин, Е. Гриньків і М. Винників. Опікуном полку був проф. І. Сокіл, а в семінарії проф. Гудим.

Леонід Бачинський

ПРИГОДИ У ПЛАСТОВИХ ТАБОРАХ

Спогади

Кожний виховник пластової молоді, новацької чи юнацької, має велику відповідальність за дітей перед батьками і Пластом.

Часом неуввага, легковаження — може принести далекоїдучі наслідки для виховника, а головню для Пласту.

Я вже закінчив свою організаційну і виховну працю з молоддю і не надаюся до провідної ролі у таборах чи на прогулянках. Я можу лиш поділитися з читачами тими пригодами, які ми, виховники, пережили, на велике наше щастя, без будь-яких наслідків. Згадаю лише кілька важливіших.

За професією — я педагог-природник. Дітей і молодь я люблю. Як був у проводі табору чи більшоденної прогулянки, все добирав найкращих, відданих і жертвенних помічників. Годі мені всіх і все пригадати за тих понад 25 таборів, у яких я був комендантом, або у більшості яких їх організатором.

У пам'яті моїй є такі імена моїх співробітників із Закарпаття: Августин Шерегій, Богдан Алиськевич, Микола Товт, Юрій Шерегій, Кулаченко, Слава Биркаківна та інші. У Галичині: Роман Копач, Тарас Дурбак, Лев Дубас, Т. Білинський, † Роман Саєвич, † Іван Кліщ, Тиміш Білостоцький та інші.

Одні з них уже відійшли до Вічної Ватри, а другі ще, Богу дякувати, тримаються. Вони положили великі заслуги для виховання кадрів пластової молоді.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА (1923 - 1929 рр.)

Новацький табір у Ставному 1928 р.

Ми таборували під лісом. Була чудова погода. Місячна ніч. Недалеко потічок. Стійка — братчики — цілу ніч. Мое шатро скраю табору. Ніччю треба було мені встати. Лише виліз із шатра, бачу, як з лісу виходить дика свиня з пацятами до водопою.

Стою, не рухаюся. Добре знаю як природник, що дика свиня страшна в обороні своїх дітей. Що сталося б, коли б ми сполошили непростених гостей?

Свиняча родина напилася свіженької води й помандрувала в поле на картоплиско.

Кобилецька поляна — 1926 рік

Щасливо, без будь-яких пригод, ми закінчили таборування. Найняли драбинчастий віз, зложили там кухонний посуд і знаряддя, шатра, таборове приладдя тощо. Ідемо збоку за возом на залізничну станцію. Всі табори Карпатської України кожного року були в іншій місцевості. Ми ніколи не таборували у приміщеннях, а лише під шатрами. Самі будували кухню і самі варили страви.

Таборували в різних місцях, щоб мати контакт з місцевим населенням і щоб молодь краще пізнавала свій край. До станції було далеченько і двох чи трьох молодших юнаків були вже помучені. Їм казали вилізти на віз.

Деся віз наїхав на камінь і підскочив, і один щабель, на який оперся хлопчина, зломився і хлопчина впав між переднім і заднім колесом. Що сталося б, якби цей хлопчина попав під колесо воза з тягарем?

Бог милосердний оберіг дитину від смерті. Хлопцеві нічого не сталося. Знову виліз на віз і ми поїхали далі. Уявіть собі, що ми, виховники, пережили б?

“Морське Око”, Вігорлят — Карпати, 1926 рік

Одного року прибув гість зі Львова до Ужгороду (географ, забув прізвище). Оповів нам, що тут у горах є чудове озеро, яке постало з кратера вулкана. Конче радив зробити туди прогулянку та подивитися на те чудове озеро. Воно незвичайно глибоке, аж страшно на нього дивитися. Воно чорнозелене, між могутніми деревами.

Отож, юнаки І Куреня ім. князя Коріятовича при державній гімназії в Ужгороді конче хотіли відбути прогулянку до того “Морського Ока”. Одного дня вибралися. Дорога була цікава, хоч і тяжкувата. Вже темніло, як ми добралися до озера. Хлопці всі здорові, витривалі, добре трималися, і ми дійшли до озера, коли темніло. Тут ми поставили шатро і переночували.

Сам не знаю, як то сталося, що над самим озером забракло нам одного юнака. Ми кричали, свистали, верталися назад, ішли лавою у бік, звідки прийшли, а юнака не найшли. Надійшла ніч. Не можу спати. Думаю, що робити? Де міг подітися юнак? Чую гавкання лиса. Бере мене розпука. Цілу ніч пильнуємо вогонь. Чуть світ буджу всіх і ідемо до села прохати людей допомогти знайти юнака-пластуну.

Настрій поганий. Дивимося довкола і раптом бачу: під скелею спокійним сном спить наш Юрко. Бідака змучився. Присів на хвилинку і проспав цілу ніч.

Моя вина була, що не доглянув. Яке щастя, що згуба знайшлася! Ми оглянули озеро, зробили фотознімку і вернулися до Ужгороду.

ГАЛИЧИНА (1930-1935 рр.)

Старява коло Хирова, 1935 рік

Цей табір був призначений виключно для новацтва, але взимку цей будинок використовували юнацтво і лежачарі.

У тому році були першорядні новацькі виховники. Пильнували дітей і вдень і вночі, а все ж таки було кілька випадків.

“Здобування ворожої гори” — теренова гра

Озброєні у саморобні луки і стріли, новаки “здобували” гору. Забава скінчилася. На другий день одному новакові прийшла в голову така “забава”: взяв свого лука, поставив проти себе на кілька кроків другого новака і каже: “Як ти відважний, стій, а я буду в тебе стріляти”. Хотів влучити в ногу чи живіт, а стріла полетіла в лице, коло самого ока. Ще трохи і новак був би стратив око.

“Добування нафти” — пригода

У тому ж таборі, рік пізніше, відбулася гарна урочистість. Святкували докуплення великої площі до новацького табору в Старяві.

Цю площу докупив за власні гроші добродій молоді бл. п. Ізидор Білинський. Ця площа прилягала до таборового майдану на легкопохилому горбку, який вгорі прилягав до лісу. На самому вершку колись французька компанія, закупивши землю, хотіла добути з її глибин нафтову ропу. Кілька спроб не дали добрих вислідів, рури засипали, а добування ропи припинилося. Понад землю стирчали лише вершки рур. До них, час від часу, трохи напливала ропи, яку місцеві селяни уживали до смакування чобіт, ременів упряжі тощо.

Для молоді ці рури не спричинювали будь-якої небезпеки, вони були плиткі. Ходити там не було заборонено, бо нічого й не могло статися з новаками. Ціла площа була видна, як на долоні.

Хто б то міг припускати, що двох новаків піде “вертіти нафту”? Між ними був новак Славко Тиктор. Один з новаків нагнувся і дивився в рур, а Славко без надуми, попхав його голову в саму рур. Вуха закотилися і хлопець не міг вийняти голови. Славко побіг до табору з криком: “Братчику! Юрко заліз у нафтову рур і плаче”.

Ми побігли на місце випадку, розправили вуха новакові, витягнули “нафтяра”.

Роба змочила його волосся і струмочками текла по лиці. Вигляд був такий смішний, що цілий табір разом з “нафтярами” сміявся, і дотепам не було кінця.

“Корона короля Данила”

У тому ж таборі чергового року пописався новак, також Славко, але син директора “Народнього Базару” у Перемишлі. Він пізніше загинув в бою під Бровами.

Це був дуже цікавий новак, худенький, дуже смішний, дотепний, цікавий, з буйною фантазією.

Якось ми робили прогулянку на замок Гербурта. Це був багатий магнат. Замок його вже був напівзруйнований. Прогулянка була легка, тривала половину дня, але цікава. Ніяких пригод не було. Переглядаючи пошту, яку пишуть новаки до батьків — братчик вчитав, як цей Славко описував батькам цю прогулянку. Ось вона:

Дорогі Родичі!

Ми були на замку Гербурта. Переходили двадцять разів потічки, деякі глибокі по пояс. Один новак впав до води на камінь, і ми його несли на замок. На замку одна гадина вкусила новака. Я з Михасем ходив у підземелля і там знайшли золоту корону короля Данила. Ми були дуже голодні й уночі прийшли до табору.

Ваш Славко-новак

Я поручив лист вислати до батьків, без будь-яких змін, але з допискою: “Прошу бути спокійними, нічого не сталося. Опис Вашого сина — буйна фантазія”.

“Який виходок мають братчики?” — Старява коло Хирова

З одним новаком сталася така пригода. Одного соняшно-го дня всі ми були у таборі. Життя йшло нормально. Під час обіду зауважили, що бракує нам одного новака. Шукали його в оселі, в ліску, коло оселі, коло потічка, де не можна було втопитися, оглядали кожний кутік, обійшли цілий лісок. Новака немає.

Ходили на залізничну станцію, зголосили війтові. Пропав хлопчина, як у воду канув. Втопитися він не міг, бо потічок хоч і чистий, але плиткий. Не так давно інші новаки його бачили. А тут десь пропав!..

Я пішов до старости і до поліції прохати помочі в пошуках новака. Не дійшов я ще до села, аж біжать діти за мною, викрикуючи: “Вже знайшовся!”

Один з братчиків пішов до виходка. Виходки були нові, добрі, чисті, бетонові. Для новацтва відповідної висоти і розміру діри. Лише один був нормальний для братчиків, команди і булави. Вхід до нього був заборонений, а гачок прибитий так високо, що новаки не могли його дістати.

Не міг наш новак пережити того, щоб не довідатись — “який виходок мають братчики?..” Приніс пенюк дерева, виліз на нього і патичком скинув гачок. Подивився так незручно, що перехилився і впав у яму. На щастя, бетонова яма не була глибока і сягала нечистотами нижче пояса.

Якось зайшов там братчик і почув плач. Заглянув у діру, а звідти голос новака: “Готуйсь! Я впав, братчику!”

Витягнули хлопця, вимили, обстригли, і всі мали з нього потіху. Підходили до нього, “нюхали” і казали, що “чути”, але Петрусь нічого з того собі не робив. Сам сміявся.

Це лише частина незчисленних пригод у таборванні на Рідних Землях.

Є у мене занотовані ще й спогади інших виховників, деякі дуже сумні, але вони не входять в обсяг особистих пригод, які мені добре відомі і які я пережив.

Загально треба признати, що братчики, а також і сестрички у дівочих таборах мали велике почуття відповідальності перед батьками і Пластом. З одного боку, вони з посвятою виконували свої обов’язки, а з другого — їм належалося признання батьків і виrozumіння до тих деяких недотягнень, які постають там, де не можна було припускати, що щось станеться.

Вони беруть на себе велику відповідальність за поручені їм діти чи молодшу юнацьку молодь.

З другого боку, всі сестрички і братчики повинні усвідомити собі, яку важливу і відповідальну працю мають вони в таборах молоді, а особливо у новацьких.

ОСТАННІЙ ПЛАСТОВИЙ ТАБІР НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ

Влітку 1930 року, по закінченні новацького табору в Старяві коло Хирова, повернувся я до Перемишля. Тут дістав листа від Верховної Пластової Команди у Львові, яким призначила мене комендантом Першого Виховно-Вишкільного Табору старших пластунок у Монастирку над Дністром.

Цей табір зорганізував курінь старших пластунок “Дністрянки”.

Це призначення було для мене несподіванкою. На мій запит, чому ВПКоманда призначає мене комендантом водного табору та ще дівочого, коли я не маю водного пластового вишколу, я дістав вияснення, що це вимога батьків пластунок, аби у провіді був досвідчений чоловічина, і це невідкличний наказ. Цього вимагає добро Пласту.

Мені тоді було 34 роки, я щойно був одружився і тільки-що відбув новацький табір і потребував відпочинку. Однак треба було виконати наказ. Я зібрався і поїхав до Монастирка.

Склад команди табору вже був готовий. Обозною була ст. пл. Галя Мороз, студентка з Відня*), заступницею була Маруся Білинська, інтенданткою Ірина Гладка, яка тепер живе у США, писаркою Ліда Кудрик, а лікаркою д-р Ксеня Янович.

Всі належали до куреня ст. пластунок “Дністрянки”.

Я виріс над Дніпром, літом бував над Чорним морем у Гурзуфі, на Карпатській Україні плавав по Тисі й не був поганим пливачком. Що іншого нести відповідальні обов'язки коменданта вишкільного водного табору та оправдати довір'я ВПК і батьків, а також належно сповняти обов'язки коменданта.

“Чорноморці”, які перед тим тут таборували, залишили були для нас усе своє майно до водного таборування. По нашому таборуванню майно забрали.

Від початку табору я став дуже вимагаючим, заборонив будь-яке купання та плавання у моїй відсутності. Під час вправ та купання я був на містку, коло човна і кожної хвилини був готовий до потрібної помочі.

З табору не відлучався, крім пообідяного відпочинку, коли виходив далі від табору над берег Дністра, аби пластунки

*) Пізніше померла у Відні.

були свободні, могли погрітися на сонці та робити, що їм потрібно.

Одного разу бачу — здалека хтось перепливає Дністер. Під Монастирком він досить широкий і глибокий. Хтось виліз на берег і по короткому часі пливе назад до табору. Пізнати, хто то був, я не міг, але на голові була червона шапочка. Ясно, що то була одна з таборовичок.

Нікому про це я нічого не сказав, але під час чергових вправ дивився — хто має таку шапочку. Мені пощастило, бо лише одна пластунка мала шапку такої барви.

Це була ст. пл. Нуна Говиків, одна з кращих пливачок табору.

По вправах я її покликав до себе і запитав: “чи не змучились, як перепливали Дністер?”

Мовчить, голова вдолину, не оправдується. Певно була переконана, що хтось мене поінформував, але цього не було.

У наказі я подав її до “карного звіту” по всім правилам. Довго і гостро її картав і усунув з табору.

Признаюся, що я був зарізкий і ця кара зробила велике враження. Я сам був поденервований і коли по вечері обозна і решта команди прохали мене подарувати наложену кару, — я мусів з тим погодитися.

У мене виникло питання: як вона сама повернеться додому? Вона амбітна і добра пластунка, але чи не зробить чогось невідповідного? Я також застановлявся над тим, як буду я виглядати перед батьками, що вислав її саму до хати. Відсилати її з іншою пластункою — знов кривда для останньої.

По розмові з покараною я замінив усунення з табору іншою карою.

З того всі були вдоволені і ми далі таборували без пригод.

Того саме року приїхав до табору пл. сен. Яро Гладкий, організатор водних виховних таборів і один з найвизначніших пластунів-виховників, пізніше голова таємного Пласту і голова Головної Булави у США.

Він приїхав на контроль і при тій нагоді відвідав свою сестру Ірину. Спав зі мною в шатрі.

Вночі стійкова розбудила нас і зголосила, що в таборі є польська поліція і кличуть коменданта табору. Пл. сен. Я. Гладкий каже мені, що має зі собою револьвер. Я взяв його револьвер і по дорозі непомітно кинув у куші.

Дижурній наказав всіх будити і попередити, що буде польська ревізія, аби ніхто не робив спротиву, бути поважними і не вести жодних розмов.

Поліція дбайливо переглядала всі шатра, а я постійно був коло коменданта поліції. Так дійшли до мого шатра, яке було на кінці табору коло Дністра. На запит коменданта поліції, хто у мене ночує, — я вияснив, що це рідний брат пластунки і привіз їй ліки. Поліція пл. сен. Я. Гладкого арештувала і забрала з собою. Ця ревізія відбулася того року, коли був атентат на міністра Перацкого.

Того року Український Пласт був розв'язаний. Довелося і мені бути арештованим у Перемишлі та закоштувати приємностей допитів і перебування на "слідчому відділі поліції".

Із відважною пластункою я ще раз зустрівся у Львові. Згадали ми про червону шапочку. Я упевнив її, що ніхто з пластунок мене не інформував про її переплив на другий берег Дністра.

Ми розійшлися у дружніх спогадах минулого.
12. VI. 1972.

Гаррісбург, 21 травня 1968.

Свідчення

Оцим свідчу, що пл. сен. Леонід В. Бачинський, визначний пластовий провідник і організатор Українського Пласту в Карпатській Україні та в Галичині, був комендантом Першого Сталого Виховно-Вишкільного Табору Морського (Водного) Пластування Пластунок в Монастирку над Дністром, літом 1930 року. Співорганізатором цього табору був курінь Уладу Старших Пластунок "Дністрянки", членки якого гуртувалися здебільша з Тернополя й Рогатина.

Цей табір відбувся з повним успіхом, але заборона Пласту в 1930 р. не дала можливості його зверифікувати й подати його переведення й успішне закінчення до офіційного й публічного відома.

пл. сен. Яро Гладкий, чл. 10 к. "Чорноморці"
організатор Водних Пластових Таборів
в Монастирку над Дністром в рр. 1928-1930.

Копія: 10 к. УПС "Чорноморці",
"Чорноморська Рада".

ВІДІЙШЛИ НА «ВІЧНУ ВАТРУ»

ЗЕНОН ЗЕЛЕНИЙ ВІДІЙШОВ У ВІЧНІСТЬ

Відійшов у час, коли ще так багато плянував виконати, докінчити із початих давніше громадських праць. Життєві труднощі, яких так багато мав упродовж цілого життя, виснажлива громадська праця поруч із професійною, які вимагали багато часу та зусиль, які виконував завжди прецизно та з посвятою, воєнні переживання, смерть любої доні — все це ослаблювало серце. Воно передчасно відмовило послуху невтомному духові.

Відійшов від нас незабутній і незаступний учитель, виховник молоді, великий громадянин, вояк, організатор громадського життя, зокрема шкільного, ідеолог українського виховання в діаспорі, ніжний син, чоловік, батько, брат у родинному житті, вірний приятель, ідеальний співробітник у праці, а понад усе — шляхетна людина, справжній джентлмен, винятковий культурою поведінки, духовістю, ідеалістичним сприйманням життя.

Життєвим шляхом Зенона Зеленого керували Бог і любов. Обдарував Його Господь тим особливим даром, що ним є ідеалізм у сприйманні життя і тонке розуміння потреб іншої людини. Ці дві риси його життєвої поведінки, стилю його життя, до того подивугідна витривалість у праці, з'єднували Йому кожного, з ким зустрічався на життєвому шляху, не згадуючи цілих поколінь учнів, яким завжди був прикладом. Життя Покійного відплило, як вода, але залишилося багато дружніх пристаней — доброї пам'яті у людей, глибокої поваги і щирої любови всіх, хто Його знав ближче.

У юнацькому віці втратив батька, опікувався молодшими в родині, помагаючи матері, самотужки здобув освіту, був учасником походу УГА на Київ, боровся з денікінцями, був у полоні в Тухолі. Учителював у середніх школах Львова, був педагогом-мистцем, займав провідні пости у шкільництві: завідувач методичного кабінету математики й фізики за большевицької окупації, керманіч Шкільного Відділу, а потім і Відділу Опіки над Молоддю в Українському Центральному Комі-

теті у Львові за німецької окупації, опікун молоді, що перебувала в німецькій протилетунській службі, учитель середніх шкіл у таборах Ді-Пі та в Канаді, голова, організатор і душа Об'єднання Українських Педагогів Канади впродовж 7 років, голова видавничої комісії, що видала археологію Ярослава Пастернака, ініціатор і організатор культурно-освітньої сесії на СКВУ, багатьох наукових сесій у підготові Світової Освітньої Сесії на СКВУ.

За цей вклад сили, здоров'я, душі і серця та й особистих коштів на розбудову українського шкільництва в Канаді Загальні Збори ОУПК надали Покійному почесне членство ОУПК і за ці ж самі заслуги Крайовий Пластовий З'їзд у Канаді надав Йому почесне членство Пласту. Головна Управа Братства кол. Вояків 1-шої УД УНА нагородила Його пропам'ятною медаллю св. Михаїла за допомогу в боротьбі за волю України. Усі ці відзначення його відбулися в колі найближчих співробітників, у дуже скромних обставинах. Його багата діяльність не була ніколи і ніде прославлена, цього не бажав собі Покійний.

Школа-виховання і Зенон Зелений — це символ прямування людини до ідеалу любови Бога і ближнього, щоб Сковородинських променів «божественного серця» у нашому житті було якнайбільше.

Ця скромна згадка хай буде однією з цеглинок на будову пам'ятника Зенонові Зеленому в серцях усіх, для кого Він віддано працював, зокрема в серцях молоді, для якої віддав значну частину свого здоров'я і життя.

Живуть із нами установи та ідеї, які створив Зенон Зелений, життя Його — це зразок для наслідування, а духовна свічка — це «проміння божественної любови» і дружня пристань у потоці життя.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

На бажання Родини незабутнього Педагога Зенона Зеленого члени Його рідні, приятелі, учні, знайомі, замість квітів на свіжу могилу Покійного складають жертви на фонд Енциклопедії Українознавства. Цим способом віддамо останню шану Покійному, продовжуючи діло, яке служитиме вихованню нашої молоді та розвитку української науки.

ПАМ'ЯТІ ПЕТРА ШКУРАТА

Українське громадянство та Пластова Станиця в Торонті відправили на вічний спочинок свого «Січового Діда», сл. п. пл. сен. Петра Шкурата. Відійшов у вічність, по довгих роках перебування у лікарні, 20 грудня 1972 р., залишаючи у смутку Дружину, Доню і багато друзів.

Покійний як найстарший серед сеньйорів втішався любов'ю і пошаною усіх — дітей, молоді і старших. Був людиною високої культури, широких зацікавлень і доброго такту. Молодші пластові покоління називали Його «Січовим Дідом» за Його досвід, повагу, розум і зрівноваженість. Покійний був великим любителем і знавцем дитячої літератури, дитячим письменником, провадив Пластову Групу у Віллях, Австрія, а згодом Осередок Праці УПС у Торонті, а поруч з цим був невтомним громадським робітником, пропагатором української книжки серед дітвори і молоді, бібліотекарем і любленим гостем у пластових таборах, куди Його запрошували розповідати про бувальщину та пригодництво в житті молоді.

Залишиться Покійний у нашій пам'яті як зразок для наслідування за щирість, мудрість, добрячість, лагідність, за активність у багатьох ділянках життя, всебічність зацікавлень, любов до людей і глибокий патріотизм.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

В його творах неможливо відділити мистця від борця. І це, мабуть, головний ключ до розуміння Шевгенкової творчості та його особистості.

Його творчість — повна гніву і пристрасти, богоборства і пророкого надзнення, апостольського вогню — безперечно мала своє джерело у філософських і літературних течіях романтичної епохи, коли європейські народи раз-у-раз зривалися до боротьби за волю при дозріванні проблем національної і соціальної революції. Оцею тісний зв'язок поезії великого співеця України з рідною народньою творчістю та його глибоке зацікавлення рідним минулим, проблемою національної і соціальної волі народу надає цій поезії прикмет романтизму.

*Єжи Єнджеевіч, Передмова до збірки віршів
Т. Шевгенка в польському перекладі,
Варшава 1972 р. (переклад з польської)*

Любомир Онишкевич

ЧАРЛЬС РАЙХ — І “СВІДОМІСТЬ ІІІ”

ВІД РЕДАКЦІЇ: Знову приносимо Вам, Дорогі Читачки і Читачі жмуток “Оглядів і поглядів”. Нам — зокрема редакторів цієї нової рубрики — дуже цікаво знати, чи Вам сподобався цей відділ, чи варто його продовжувати? Ми вестимемо його лиш тоді, якщо дістанемо належний відгук від читачів. Якщо ж такого відгуку не буде, то, очевидно, шкода місця на цей відділ. Тож якщо хочете і далі читати цю рубрику на сторінках ППШляху, то напишіть нам! А при тому подайте свої зауваги до цього відділу; ми радо приймемо всі сугестії, коментарі, навіть критику! Цю рубрику вестиме Любомир Онишкевич.

“Приходить революція. Вона не буде подібна до ніякої минулої революції. Вона почнеться від індивідуальної людини та культури, а політичну структуру вона змінить лише як останній акт. Вона не потребуватиме сили, щоб виграти, і сила не зможе їй успішно протиставитись. Це є революція нового покоління”. — Такими словами починається книжка Ч. Райха “Озеленення Америки”.

Було написано безліч книжок, студій, розвідок, статей про зміни, які охопили Америку, зокрема американську молодь, за останніх 5-10 років. Книжка Райха була з них найпопулярнішою: вона почитна, написана з емоційним забарвленням. Райх, якому сьогодні вже 45 років, є професором на університеті Єйл і має великий контакт, “емпатію” із сьогоднішньою молоддю. Сьогодні якось ніхто з молодих провідників не є настільки ельоквентним, щоб могли написати таку книжку, яка б висвітлювала старшому поколінню думки, напрямки, ідеали молоді. Книжка Райха надається власне для старшого покоління — покоління, яке намагається зрозуміти зміни, які приходять в Америку із молоддю генерацією. Райх викладає свої тези зрозуміло і приступно, і тому його книжка розповсюджувалась великими накладками, про неї писали всі критики, її дискутовано, обговорювано — ба, вийшла ціла окрема книжка із збіркою критичних статей про “Озеленення Америки”! (У

тій книзі поміщено статті майже всіх поважніших коментаторів Америки: Альзопа, Магеріджа, Голдбрайтса, Кеннана, Маркуза і т. д.).

Райх бачить три стадії розвитку в Америці: “Свідомість І” — це оригінальна американська політична думка, побудована на капіталізмі, свободі людини, індивідуалізмі тощо. “Свідомість ІІ” — це американський лібералізм, який опанував інтелектуальну еліту США із 30-х років і який ще сьогодні великий має вплив на американський уряд. “Свідомість ІІІ” — це нова “революція” молоді. Вона відкидає і капіталізм і лібералізм, прямує завернути до примітивного життя, співжиття і співпраці поміж людьми, комунального життя, особистої свободи, любови ближнього, вільної любови, вживання наркотиків і тому подібних засобів для “поширення ума”. Райх закоханий (і потрохи засліплений) гіппівським рухом, ідеями “нової лівиці” тощо. Його підхід часто надзвичайно наївний: програма його “революції” необдуманна і економічно нереальна. Він безкритично приймає ідеї молоді, попадає в екстази, описуючи гіппівські зачіски і стиль одягу. Він, як мала дитина, бавиться новими “геніальними” проєктами, які зрештою не раз позитивні, але не спеціально нові. Ідеал “любови ближнього” щонайменше 1973 роки застарий, а не відкритий раптом “Свідомістю ІІІ”...

Одним словом, книжка Райха — це апологія гіппівського руху, така сама наївна, невинна, із тими самими помилками і тими самими позитивами і негативами. Її варто прочитати кожній людині, яка займається проблематикою молоді. Чи ви позитивно наставлені до молодечої революції, чи негативно, книжка Райха допоможе вам її зрозуміти.

Сам гіппівський рух проминав уже в час, коли Райх писав свою книжку (1970), сьогодні цей рух перейшов уже в історію. Але по ньому залишилась спадщина: настрої молоді, підхід до справ, переконання, навіть одяг, зачіски, музика тощо. Це був переломовий період в ідеологічному розвитку американської — а також світової взагалі — молоді. Наслідки цього руху — і позитивні (зацікавлення екологією, зближення і відкритість молоді) і негативні (наркотики, нігілізм) — панують поміж молоддю ще й сьогодні — і правдоподібно залишаться ще на багато років.

Не думаймо, що і наша українська молодь інакша. Вона живе поміж молоддю Америки чи Канади чи інших країн і в

дуже багатьох аспектах своєї поведінки, настроїв, навіть зовнішнього вигляду є ідентична з молоддю, яка її оточує. Наприклад, варто простудіювати висліди запитника-анкети, яку перевів поміж 200 українськими студентами журнал "Нові Напрями". Запитник покривав такі справи, як релігію, секс, наркотики, "освободження жінок", політику американську і українську тощо. Висліди напевно застрашать наших деяких виховників, які чомусь думають, що наша молодь інакша, "святіша" від молоді американської, уникає проблем, які є поміж молоддю США чи Канади. Висліди анкети показують, що наша молодь, напр., так само вживає наркотиків і інших подібних "ліків" (61 процент запитаних відповіло, що хоч раз пробували маріхуану, а 47 відсотків — гашиш). Але при цьому та молодь не відчужена від українського життя: 85 відсот. запитаних знало, хто такий Валентин Мороз, а 74 відсот. брали участь у демонстраціях за українських політ'язнів.

Тож, якщо хтось хоче розуміти нашу молодь і працювати з нею, мусить абсолютно розуміти американську молодь. Книжка Райха навітлює один аспект, одну фазу американської молоді, і тому її варто прочитати.

Використані джерела:

Charles A. Reich "The Greening of America", Random House, New York, 1970.

"The Con III Controversy: the critics look at the Greening of America", Philip Nobile, ed., Pocket Books, New York, 1971.

"Нові Напрями", число за осінь-зиму 1972, зокрема статті: "Молодеча анкета — висліди", "Що це все значить?" — аналіза А. Каратницького, "Етика анкети" — А. Мотиля.

Л. О.

АЛВІН ТОФФЛЕР І "МАЙБУТНІЙ ШОК"

У попередньому числі "ПШляху" в "Оглядах і поглядах" ми обговорювали антитехнологічні погляди молоді сьогодні, зокрема писання ідеолога антитехнології, Луїса Мамфорда. Мамфорд і його прихильники вважають, що техніка робить невільників з людей, приносить регіментацію, шаблон, стереотип у життя. У їхній візії майбутнього бачимо сірий світ роботів, викорінення самостійної думки, людських почувань, гуманности.

Тоффлер поділяє автоматизацію на два періоди: у першій індустріальній революції примітивні машини виробляють стереотипні речі, а потреба праці у фабриках приносить нудну, марудну працю. Життя стає сіре, нецікаве. Але незабаром приходить друга революція, революція автоматизації: усі нудні праці перебирають автоматичні машини, компютери. Вони керують виробництвом. Вони куди скомплікованіші, ніж перші машини. Вони не мусять виробляти однакових речей; навпаки, вони засипують споживця різноманітністю виробів. Наприклад: перша індустріальна революція принесла однакові, ідентичні авта — Форди Модель-Т. Зате тепер маємо вже не один, а дослівно тисячі моделей авт до вибору, із різноманітністю забарвлень, додатків тощо. Якщо ви хочете купити авто, то стоїте перед дилемою: яке авто вибрати? Вибір не легкий, а таких виборів ми маємо щодня безліч. Різноманітність стає знаком щоденного життя. І ви стоїте завжди перед вирішеннями: купити це чи те? Поїхати туди чи де інде на вакації? Жити там чи де інде? Посилати дітей до тієї чи іншої школи? Читати книжку, чи дивитись на фільм, чи слухати музики? Якої?

Цивілізація, пише Тоффлер, завжди розширювала горизонти людини, а не обмежувала їх. Технічні досягнення робили життя пересічної людини все більш і більш різноманітним, відкривали їй світ, робили кожний день щораз цікавішим від попереднього. Винахід письма, а потому друку відкрив світ знання людині. Кіно, телевізія, звукозапис, фотографія, радіо і т. і. приносять усе нові й нові переживання. Людина має сьогодні доступ до мистецтва, літератури, музики, танку, театру цілого світу. Вона теж може їздити і оглядати світ. При тому вона має більше і більше вільного часу. Але природа людини дозволяє їй лише певну міру сприймання нового; нарешті людина, засипана новістю, мусить повертатись до старого, знаного, неемоційного. Вона переживає "шок" надміру переживань і надміру потреби робити вічні вирішення і вибори.

Тоффлер бачить у майбутньому "культурний шок" надміру нового. Він боїться, що під цією навалою іновацій людина розгубиться, а суспільство розпадеться. Він добачає в "революції молоді" сьогодні, у гіппівському русі реакцію на цей культурний шок, реакцію, яка сліпо відкидає техніку, знання, навіть розум — бо не розуміє, що вона терпить лише від "майбутнього шоку".

Зовсім інший погляд у майбутнє дає нам книжка А. Тоффлера "Майбутній шок". Він теж бачить загрозу від неконтрольованої технології, але його візії радикально суперечать візії Мамфорда. Тоффлер вважає, що технологія не то що не веде до регіментації, шабляновости, стереотипу, а навпаки — поширює людині горизонти думки, засипує її все новими і новими речами, продуктами, ситуаціями, дає їй **надмір** вибору. "Майбутній шок" суспільства прийде не від сірости і буденности життя, а навпаки — від надміру іновачій, а також вічної конечности вибирати між безліччю різnorodностей.

Тоффлер бачить розв'язку цієї дилеми; розв'язку, яку люди знаходять собі вже самі. Бачить він її у штучному обмеженні потреби робити вирішення-вибір. Робимо це так, що вибираємо не кожний детальний аспект свого життя, а широкий "стиль життя". Наприклад, людина вирішує, що буде банкіром. Це автоматично примушує її вибирати певний стиль одягу, зачіски, дім, місце замешкання, авто, куди їхати на вакації, що читати, які фільми і телевізійні програми бачити, із ким приставати тощо. Подібно вибирає собі стиль життя і гіппі. Суспільство розбивається на безліч окремих груп і підгруп, які визначають стиль життя своїх членів. Групи є плинні: вони міняються, а люди перескакують з однієї у другу. Іншими словами, люди повертаються до первісного, примітивнішого стану, коли було менше вирішень і виборів. Одна лише різниця: колись людина родилась у певному суспільстві, в певній суспільній верстві, яка визначувала їй стиль життя. Сьогодні людина має вибір, який стиль життя вона хоче провадити. Якщо він їй не сподобається, вона може його легко і безболісно змінити.

Тоффлер бачить такі групи, визначені професією, спортом, субкультурою групи тощо. Чомусь він поминає такі природні групи в США, Канаді і інших країнах: групи, визначені релігійною чи етнічною приналежністю. Ці групи не стопились у "казані топлення", а навпаки — діють і розростаються силою і значенням. Вони відповідають групам Тоффлера: вони до великої міри визначають "стиль життя" своїх членів, їхню поведінку, етичні засади тощо. Вони навіть до певної міри диктують вибір одягу, обстановки хати, куди їхати на вакації, що читати, які радіопрограми слухати, які платівки грати, які імпрези відвідувати. Вони дають людині змогу втекти від калейдоскопу модерного життя у привітну, затишну власну і зрозумілу групу.

Вони є пристанню в часі бур. І може тому ці етнічні групи не то що не зацвіли в Америці, а навпаки — стають приманливіші для молоді? Може тому сьогодні молодь уже так радо ідентифікується із своєю етнічною групою?

На жаль, цей аспект проблеми ще не був як слід опрацьований ані нашими, ані американськими соціологами і психологами. Існує дуже вартісна книга про лінгвістичну лояльність (у якій співпрацював наш науковець, проф. Нагірний), але це лише початок. Варто цю проблему опрацювати в нас — на форумі СКВОРУ чи Пласту, — щоб на основі цих студій можна було краще підійти до молоді. Варто опрацювати її і в американському світі, щоб показати, що етнічні групи не є пережитком, який треба пляново нищити, а навпаки — вони виконують в американському суспільстві потрібну, ба і конечну роль, і їх треба плекати і підтримувати.

Бібліографія:

- Alvin Toffler: "Future Shock", Bantam Books, Toronto-New York-London, 1970.
- "Language loyalty in the United States", Joshua A. Fishman, ed., Mouton & Co., London-Hague-Paris, 1966.

Л. О.

ДЖ. Р. Р. ТОЛКІЄН І "ГОББІТИ"

Книжка часто буває дзеркалом доби, а зокрема багато можна довідатись про молодь, якщо стежити уважно за тим, що молодь найбільше в даний час читас. Тому в "Оглядах і поглядах" ми обговорюємо твори, які тішаться особливою популярністю серед студентської молоді даного часу. Отож, в останньому числі ми обговорювали твори Германа Гессе, які за останніх два роки набрали особливого поширення по університетах.

Перед популярністю Гессе студенти читали захоплено зовсім інший твір, якого популярність кидає особливе світло на добу поширення руху т. зв. "гіппі" посеред студентської молоді. Це була дуже дивна річ, якої ви б ніколи не сподівались побачити в руках студіюючої молоді, а саме: трилогія-казка Толкієна "Пан перстенів" і вступна до цієї трилогії книжка "Гоббіт".

Що ж це таке? "Гоббіти" — це маленькі добродушки, які живуть в мітичній "Середній Землі", де живуть теж дракони, чарівники, духи, карлики, величезні павуки, ходячі дерева... Одним словом — це казка,

на зразок старовинних епічних поем таких, як "Одіссея", "Беовулф" тощо. Річ не політична, немає на ній філософської чи етично-моральної тенденції, назверх зовсім дитяча.

Алеж ціле покоління високоосвічених студентів модерного світу знайшло щось у тих книжках, щось, що могло зовсім захопити, полонити їх. Чи була це несконфлікована невинність казки? Чи ідентифікація із маленьким, безпорадним "гоббітом", який, оточений страшенними і незрозумілими силами зла, усе ж таки грає вирішну роль в боротьбі з тими силами темряви? Чи була це апокаліптична візія Толкієна, яка була метафорою модерного світу, повного загроз, що застрашувала молоду людину? Чи кольоритність "Середньої Землі" — кольоритність, яка знайшла собі відгук ув одягах генерації гіппі? Чи намагання повороту до простішого, несконфлікованого життя, своєрідний ескейпізм? Чи вислід задурманеного розуму, захмареного наркотиками, візія галюценогенів?

Усі ці гіпотези були дискутовані і обговорювані на сторінках журналів, ба й книжок! Створилась неабияка література "Гоббітології"; в дискусії брали участь різні поважні критики. Не обійшлося і без створення цілого культу Толкієна: наліпки, гудзики, мапи, образки і т. ін. Журнал "Лямпун" з Гарварду створив навіть сатиричну версію твору Толкієна.

Правдоподібно свою популярність "Гоббіт" завдячує всім тим чинникам, які я повище вичислив, а може ще й іншим. У кожному випадку ці книги були найкращою ілюстрацією гіппівської доби. Одяг, ніжність і любов "дітей квітів", невинна наївність, кольоритність прекрасно відбиті в Гоббіт-казках. Теж змагання до добра, але при тому комплетний брак практичності. Та і загрози: чорні хмари, які перемінили сон-життя квітів у кошмар наркотичного забуття.

Толкієна читають ще й сьогодні на університетах. Але він уже стратив свій чар; кожний бачить, що це лише казка — гарно написана казка, але ж тільки казка. Утеча від життя у країну мрій уже сьогодні не така приваблива, як була вона кілька років тому. Реальність розбиває мрії.

Та десь ще в серцях не одного студента є тепле місце для хоббітового гоббіта. Слід Толкієна бачимо сьогодні ще зовсім очевидно в стилі життя молодих людей.

Бібліографія:

- J. R. R. Tolkien "The Lord of the rings", 3 vols., Ballantine Books, New York 1965.
J. R. R. Tolkien "The Hobbit", Ballantine Books, New York 1966.
"The Tolkien Reader", Ballantine Books, New York 1966.
Lin Carter "Tolkien: A look behind the lord of the rings", Ballantine Books, New York 1969.
"Bored by the rings — a parody", Harvard Lampoon, New American Library 1969.

Дискусійний форум

Михайло Мохнатий

"IT'S FUN TO BE UKRAINIAN"

"It's fun to be Ukrainian", "I am a Uke and proud of it", "I am a Ukrainian" — і тому подібні написи можемо читати на бляшках-гудзиках на грудях нашої молоді. Синьо-жовті наліпки на автах, тризуби на вікнах гуртожитків тощо вказують на незвичайне відродження національної свідомості у нашої молоді. Такі прояви я бачив у США, Канаді, читав навіть, що в Австралії мають зробити подібні гудзики.

Гудзик "It's fun to be Ukrainian" спонукав мене задуматись. Для людини мого віку, вихованої на націоналістичному світогляді, таке гасло видалось трохи дивним; якби моє покоління додумалось колись було випускати гудзики з гаслами, то ми б напевно мали: «Ми віддаємо життя за Україну», «Солодко вмирати за народ», «Ішли діди на муки...», але ніколи, ніколи не: «Весело бути українцем», «Радісно бути українцем». Це для нас звучить трохи, як святотатство: стільки людей віддало своє життя за «Батьківщину», а мені «весело» бути українцем?

Бо і що ж означає таке англійське слово «фан»? Радість, веселість, забава — одним словом приємність. Наші молоді люди хочуть сказати світові: «Нам приємно бути українцями. Ми веселі з того факту, що ми народились українцями. Якщо б нам не було радісно бути українцями, то ми ними й не були б».

Бож подумаймо: Чи вони мають казати, як ми це казали: «Бути українцем дуже важко. Усі українці завжди страждали, мусимо страждати й ми. Сумно бути українцем, але ми будемо ним до смерті».

Укладаючи такі фантастичні гасла, можна наявно здасти собі справу з тією прірви, яка панує поміж тими двома поколіннями. Ми нашу національну приналежність сприймали трагічно. Наша молодь сприймає своє українство радісно. Хто

з нас більший патріот? Думаю, що це питання зайве. Кожне покоління реагує як до умов, так і до середовища: ми, зроджені у вирі Другої Світової Війни, концтаборів, героїчних змагань УПА тощо, мусіли сприймати все по-трагічному.

Зате теперішня наша молодь виростає в зовсім інших обставинах. Вони є етнічною меншиною в чужинецькому морі. Вони є *добровільними* українцями — вони зовсім легко могли б ними не бути. Вони мусять знаходити у своїй українській приналежності щось приємне, радісне, щоб утриматись при цьому своєму українстві. Їхнє наставлення відповідає вимогам часу. Чи через це вони є гірші українці, менші патріоти? Думаю, що ні. Їхня праця для української справи є не менше вартісна за нашу працю, а при тому достосована до потреб часу.

Наша молодь, може, не має здібности «іти на муки», як їхні діди. Афера Добоша показала, що наші молоді люди не конечно «тверді». Алеж: чи їхнім призначенням в історії буде збройний спротив? Думаю, що ні. Мені здається, що доля призначила нашу молодь до іншої ролі у змаганнях за волю і добро українського народу. Їхнім призначенням є: допомагати своєму народові морально і матеріально, ширити правду про Україну, бути дипломатами українського народу у світі, допомагати і плекати українську культуру у світі (головно ті її аспекти, які придушені ворогом в Україні), творити міцні острови українського етносу по земній кулі, які допомагали б материкові, а при тому були б безпекою існування української нації, навіть якщо б ворожий геноцид знищив її на рідних землях.

Я думаю, що наша молодь уже починає виконувати ці свої обов'язки, виконувати своє призначення. Отож:

Демонстраціями, гаслами, різними акціями молодь підтримує морально своїх братів в Україні. Особистими контактами, перепачковуванням документів, поїздками в Україну тощо наша молодь розбуджує національні почування на рідних землях — до тієї міри, що совети налякались і почали різні обжеження зв'язків українців в Україні з українцями за кордоном.

Акція допомоги українцям у Югославії по землетрусі, акція «освідомлювання» у преріях Канади, акція «єдності Плату» і подібні акції є прикладами матеріально-моральної допомоги. Напевно у майбутньому такі акції будуть широко розповсюджені. Якщо б лише було можливо, напевно українські громади в діаспорі збирали б мільйони доларів на допомогу по-

требуючим в Україні. Молодь дуже активна завжди в таких починах.

Молодь щораз то більше займається ширенням правди про Україну в світі. Не говорю тут лише про демонстрації і «крикливі» акції, а про дрібну освідомну роботу по університетах, листами до редакцій тощо. Навіть гудзики і наліпки, про які я спочатку згадував, є виявом змагання зробити щось у цьому напрямку. Тут знову ж бачу з року на рік розвиток дії. Молодь учиться зі своїх помилок, уживає молодечої фантазії. Маю надію, що в майбутньому наша молодь розбудує відповідні інституції і форми вияву, так що українські громади в діаспорі стануть справжніми «амбасадорами» українського народу в світі. А цього нам так дуже потрібно! Може, якби українська нація була мала таке представництво в світі в часі визвольних змагань, то ми мали б сьогодні вільну Україну. Такі групи й активні одиниці мали поляки (Падеревський) і в результаті вибороли собі волю.

Плекання української культури нашою молоддю в діаспорі бачимо вже наявно сьогодні. Поперше — це справа катедри українознавства при Гарвардському університеті. З одного боку, молодь горнеться до студій на ній, що забезпечить приплив українських науковців і розріст української вільної науки. З другого ж боку, молодь увімкнулась цілковито в акцію придбання фондів катедри. Ще, здається, не було в історії нашої громади ніколи такої жвавої акції.

Але це не все. Наша молодь по цілому світі творить українські мистецькі гуртки: танок, музика, спів, театр, мистецтво, фільм, фотографія, література. Усюди бачимо, як творяться, мов гриби по дощі, самобутні самодіяльні почини: журнали, збірки поезій, платівки, ансамблі. Згадаймо лише молодечий ансамбль «Євшан Зілля»: з якою посвятою і справжнім, невимущеним патріотизмом їздили євшанівці (понад сотня їх!) по світі, даючи концерти на фонд Гарвардської катедри. Часто ті молодечі вияви наскрізь нові, оригінальні, поєднують культуру країни замешкання із батьківською українською, тим збагачуючи скарбницю української культури. Згадаймо лише платівку «Уляни» із Франції, музику «Вальдемара» в США, збірку молодечої творчости «Контрасти» тощо.

Наприкінці — справа самозбереження. І тут молоді прокладають нові шляхи. Ми годували їх «дістою» академій, панахид, маніфестацій, нежиттєвих проявів суспільного життя,

які не відповідали потребам часу, а тим самим відкидали молодих людей від української справи. Багато й відпало. Усе ж таки живучість нашого народу така велика, що збереглося ще досить молоді, щоб сказати нам старшим: ні! Плачливим суперпатріотизмом та партійними суперечками ми нашої громади не втримаємо. Давайте щось нове! І вони власне і витворили це «щось нове» — цей новий стиль патріотизму, який так прекрасно визначений у гаслі: "IT'S FUN TO BE UKRAINIAN".

Не думаймо, що це «святотатство». Це — відповідь на потребу часу. Може в цей спосіб наше наступне покоління зможе виповнити завдання української діаспори у світі; ми, нашими старими методами і нашим старим стилем цього зробити не змогли. Ми були наставлені на зовсім інший стиль життя і праці.

А чи ж, зрештою, «мати приємність» у своїй праці для свого народу — це вже таке щось погане? Стрілецькі пісні, які ми ще досьогодні співаємо, показують, що вони — наші діди — мали «фан», як ішли у стрільці. Мали «фан» напевно й козаки. Приємність була в дружності, спільній боротьбі і праці для спільної мети, у приналежності до групи, у спільних діях і акціях.

Чому наші молодечі організації, отакі як Пласт, не наголошують власне цих аспектів національного виховання? Забудьмо на хвилину про дідів, які йшли на муки. Зосередімось на питанні: чому молодій людині може бути приємно бути українцем? Якщо підійдемо з таким наставленням до нашої молоді, то напевно зможемо притягнути до української громади більший відсоток молоді українського походження, а притягнених зможемо краще утвердити в почуваннях лояльності до своєї національної групи.

Які ж аспекти нам наголошувати? У чому саме проявляється ота приємність, цей «фан» бути українцем? Про це напишу іншим разом.

Юрій Лось

ЩО МИ РОБИМО?

У «Свободі» із 23. 12. 1972 р. появилася була дуже цікава стаття Андрія Чировського п. з. «Багатомовні відповіді». У тій статті автор подав висліди запитника-анкети, яку переведено було під час Міжкрасвої Ювілейної Пластової Зустрічі в Іст Четгем вліті 1972 р. На тему цієї анкети і статті Чировського варто написати довгі студії, проаналізувати її — головню у пластовому аспекті. Та на це ми маємо (чи, пак, повинні мати) дослідчу комісію при ГПБ, якої завданням є аналізувати такі дані. Я ж хочу лише коротко зупинитись на одному аспекті цієї анкети, а саме — питання розмовної мови нашої молоді.

Питання ч. 3 запитника було: «Якою мовою вам легше говорити: англійською, українською чи однаково?» Це питання поставлено було 592-ом юнакам, юначкам, старшим пластунам і старшим пластункам зі США і Канади. Відповідь: лише два відсотки запитаних відповіло, що українською мовою їм легше відповісти. Зате 38% запитаних уважають англійську мову за першу, а українську за другу. Поміж хлопцями справа гірша, ніж поміж дівчатами. Напр., поміж юнаками зі США 47% уважає англійську мову за свою власну, а українську за другу. У цій групі 0% уважає українську за першу мову.

І це поміж самими пластунами! Це — наш «цвіт і краса», найкращі з найкращих. І то все відноситься лише до пластунів зі США і Канади, де справи ще найкраще стоять. Австралійці, які приїхали були на Зустріч, не могли надивуватись, як добре американська молодь говорить по-українському. Видно, що в Австралії стоять справи багато гірше. Подібно ж і в Аргентині, Англії, Німеччині та інших країнах.

Одним словом — наша молодь, навіть ця найсвідоміша молодь, не вважає вже української мови за свою власну. Для неї українська мова — це друга, додаткова мова, яку вона краще чи гірше опановує або й ні.

З'являється питання: що ми в цій справі робимо? Із «лінгвістичних» дискусій у пластовій пресі мені здається, що абсолютно нічого. Ми дискутуємо роками над одним слівцем чи над «чистотою» української мови, яка — словами однієї статті в Пластовому Шляху — має бути «чистіша, як сльоза»... а міжтим наша молодь взагалі нашу мову забуває. Друзі, схаменіться! Коли хата горить, Ви гасите сірничка! Чистота мо-

ви — це справа сьогодні зовсім другорядна. Будемо звертати на неї увагу, коли вже будемо мати власну державу, де можна буде ці справи належно розпрацювати і вирішити. Сьогодні ж стоїмо перед величезною загрозою: наші діти по-українському щораз то менше і менше вміють говорити. Може незабаром наші громади в діяспорі зовсім уже затратять українську мову — що тоді?

Замість провадити безконечну дискусію над чистотою нашої мови, ми повинні зосередити наші дискусії над такими питаннями:

1) Чи знання української мови є важливе? Чи можна уявити собі українські громади в діяспорі без української мови? Були жидівські та ірландські громади, які зовсім затратили були на довгі роки і століття свою мову, а все ж таки затримались національно свідомі. Може ми «робимо з мухи вола» і звертаємо увагу на другорядну річ, а при тому занедабуємо справу першої ваги — національно-етнічну свідомість нашої молоді?

2) Якщо справа мови є справді важлива, то які аспекти нашого оточення сприяють, а які є супротивні тому, щоб наша молодь українську мову знала: родина, церква, молодечі організації, школи, школи українознавства, товариство, табори тощо. Яка роль в тому мішаних подруж? Які психологічні аспекти цієї справи? Як стоять подібні проблеми в інших національних групах діяспори? Цими справами трошечки займалась підготовча комісія ПКД, але це був лише початок, як була теж знаменна праця проф. Нагірного «Лінгвістична льояльність у США». Дослідна комісія при ГПБ мала займатись цим питанням — але її, на жаль, чомусь нема. Зате ПШлях існує і повинен розвинути широку дискусію на ці теми.

3) Що ми, себто пластова організація, робимо в цій справі? Чи маємо відповідні програми для підвищення рівня знання української мови? Як у нас справи стоять — на сходинах, у таборах? Чи діти, які приходять домів зі сходин чи приїжджають з табору, говорять краще чи гірше українською мовою, чим говорили перед тим? Як справа з виховниками? По якому вони говорять до дітей? Чи ми звертаємо належну увагу на справу мови на вишкільних таборах для виховників? Чи ця справа відповідно розроблена у програмах Лісової Школи, Кадри Виховників, Орлиного Кола та у всіх клітинах пластових виховних кадрів?

4) Справа української мови стоїть багато гірше поміж непластовою молоддю, ніж поміж молоддю пластовою. Рекомендації ПКД, прийняті зборами КУПО, доручили Пластові ясно і недвозначно: «Пласт... закликає... притягнути до українського суспільного життя якнайширші кола української молоді. У цьому завданні... пластуни активно допомагають». (Рекомендація ч. 2-11). Що ми у цьому напрямку зробили за ті два роки від Конгресу?

Одним словом — наша молодь затрачує українську мову, а що ми робимо в цій справі? ПКД дало нам ряд дуже важливих рішень і напрямних дії. Але це був лише початок. Що ми далі робимо?

Зокрема, що робить у цій справі Пластовий Шлях? Думаю, що власне на сторінках цього журналу ми повинні якнайширше обговорювати цю проблематику, яку я накреслив повище (і зв'язані із цим проблеми, які я не мав місця заторкнути), а не бавитись питаннями «чистоти» мови.

Листування

Високоповажаний і Дорогий Друже Редакторе!

Будьте такі добрі, помістіть у «ПШ» прохання Пластового Музею:

1. Керівництво Пластового Музею прохає прислати відзнаки різних куренів УПС і УСП. Вони потрібні для доповнення збірки таблиці відзнак. Бракує відзнак таких куренів:

Закарпатці, Дубова Кора, Характерники, Брати Мовгли, Дружинники, Верховинці і Княгині.

2. При надсиланні фоторознімок обов'язково писати на звороті олівцем (не хемічним), що є на світлині, де і коли?

Є в музею сотки фото, яких не можна вмістити в альбоми саме через брак таких написів.

Пл. сен. Леонід Бачинський
керівник Пластового Музею

3 лютого 1973 р.

Хвальна Пластова СТАРШИНО!

Сердечно дякую за різдвяні привітання та побажання. Бажаю і Вам і всім пластунам і пластункам усього доброго. Вітаю у Новому році. Бажаю всім здоров'я та Божої помочі, Старшині в навчанні, а молоді у науці.

Разом із цим дякую за присилання Вашого журналу «ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ». Гарні і корисні статті. Читаю.

З належною пошаною до всіх Вас Первоісрарх Архиепископ † МИХАІЛ

МАНДРІВКИ СЛІВ

Батьки пластунів напевно не раз бачать пластові доми і домівки, де відбуваються пластові сходини, та пластові оселі, де молодь відбуває свої табори, зустрічі, мандрівки. Зате рідше бачимо третій важливий засіб пластової програми: пластові видання, журнали, книжки, підручники. Хоч не видні вони, а проте виконують вони в нашій виховній програмі величезну роль, може й куди важливішу, ніж мандрівки й табори. Бо ці «мандрівки слів» не йдуть в ліси і поля, а в серця і душу дитини.

Через пластові журнали й книжки молоді пластуни вчаться читати і писати рідною українською мовою. При допомозі друкованого слова вони засвоюють собі знання з різних галузей українознавства, а також пластування. Оповідання, повісті, вірші виробляють у молоді характери. Далеко віддалені пластуни, які не мають змоги часто зустрічатись зі своїми ровесниками-українцями, нетерпеливо чекають пластових журналів, бо це їхній контакт з українським Пластом. Але й не-пластова молодь часто читає пластові журнали і книжки і в цей спосіб засвоює собі багато знання. З другого ж боку, окремі видання для пластових виховників доповнюють їхнє знання, вишколюють їх, подають їм матеріяли на пластові зайняття. На сторінках пластової преси пластові теоретики обговорюють нові методи виховання молоді. І врешті — на сторінках пластової преси пробують своїх молодечих сил молодесенькі майбутні наші журналісти, письменники, поети, публіцисти. Там вони вчаться, там набирають досвіду.

Важко уявити собі можливість існування пластової організації без пластової преси, без пластових видань. На жаль, наша видавнича діяльність не дістає такого самого розуміння, такої самої моральної та матеріальної підтримки, якою тішаються наші пластові доми, оселі, табори. Чому воно так? Можливо тому, що наша публіка ще не зрозуміла як слід важливості друкованого слова. Доми й оселі можна відвідати; вони великі, конкретні, очевидні. Зате друковане слово — яке вихо-

вує душу, а не тіло дитини — багато важче помітити. Алеж власне тому друковане слово таке важливе.

Бож подумаймо — чи варто нам ставити величні споруди, доми, табори, якщо діти, які вживатимуть їх, забудуть свою українську мову, перестануть бути в душі своїй українцями? Чи варто видавати нам гроші лише на *матеріальні* засоби нашого виховання, а забувати за слово — цю мандрівку до душі нашої дитини? Нам потрібні і домівки, і табори, і тіловиховання, алеж не менше потрібне нам і друковане слово, пластові журнали, книги, бібліотеки, молодеча творчість. «На початку було Слово...» каже Святе Письмо. І в тому криється велика мудрість: слово — це підстава людської культури і цивілізації. І слово — це підстава кожної нації.

Пластова програма, так, як вона була подумана засновниками Пласту, є багатогранна. Вона виховує і розум дитини, і її характер, і душу, і тіло. І її засоби прицілені до всіх аспектів розвитку молоді людини. Щоб досягнути мету пластового виховання, ми мусимо діяти розумно, прикладаючи у виконанні пластової програми всім її ділянкам збалансовану витрату моральних і матеріальних засобів, а в першу чергу на пластову видавничу діяльність.

Під сьогоднішню пору ми вже придбали в більшості всі наші оселі і доми, потрібні нам у пластовій праці. Але пласто-ве видавництво переходить ще постійно фінансові кризи: немає грошей, щоб як слід розбудувати пластові журнали, немає засобів, щоб розпочати видавання бібліотек для молоді і дітвори. А потреба є!

Проте ми певні, що наша громада зрозуміє вагу цієї справи і щедро допоможе нам розбудувати пласто-ве видавництво, яке стане тоді на службу не лише пластовій молоді, але всій нашій молоді в діяспорі, а тим самим допоможе зберегти українську громаду на чужині.

«ЗОЛОТІ ДУМКИ»

«Слова — полова,
Але вогонь в одежі слова —
Безсмертна, гудотворна фея,
Правдива іскра Прометей».

(Іван Франко)

ПЛАСТОВА ПРЕСА В НЕБЕЗПЕЦІ

Від Редакції: Стаття, яку містимо нижче, була видрукована 1931 року в Вінніпезькому «Канадійському Фармері» тоді, коли після розв'язання Пласту в польській займанщині пластові провідники СУПЕ у Празі, Чехо-Словаччина, заходилися відновити пластові видання: «Молоде Життя», «Пластовий Провід» і «Пластовий Прапор». Ідеї та думки Реферату преси та пропаганди СУПЕ у 1931 році дуже тотожні з нашими сучасними. Як радісно спостерігати не тільки ідейну єдність у Пласті, але й пластову поставу членства в обличчі небезпеки для пластової преси. Сучасне Пластове Видавництво відчуває в багатьох випадках дружню допомогу у відповідь на заклики С... О... С!

На Західній Україні існував Український Пластовий Улад, який об'єднував під своїм прапором тисячі української молоді. Видавав не лише свій орган для юнацтва «Молоде Життя», для старших пластунів та провідників «Пластовий Провід», а для ознайомлення ширшого громадянства з ідеєю Пласту «Пластовий Прапор» як додаток до «Нового Часу», — але також випускав багато своїх видань як красної, так і фахової літератури... Та УПУ ляхи розв'язали.

«Молоде Життя» перестало виходити. А молодь як у Краю, так і на еміграції — чекала. Чекала та вірила, що «пацифікація» мине, пластове братерство знов згуртується в Українському Пластовому Уладі, редактор «Молодого Життя» знов стане до праці. Та надії не справдилися.

Наш закон не визнає відпочинку. Еміграційна молодь, об'єднана у «Союзі Українських Пластунів і Пластунок Емігрантів» у Празі — стає до продовження праці, розпочатої у Краю. Наша ідея мусить стати ідеєю цілої нації. І вона переможе, бо мусить перемогти, бо за нами кадри пластунів, за нами і наше громадянство, що нас завжди підтримувало і тепер своєї допомоги не відмовить.

Ми ще більше впевнилися по цьому ударі, що йдемо правдивим шляхом. Ми побачили, що наш рух був страшний для ворога, він пізнав йому ціну і тому поставив нас поза межі свого закону. Але цей удар відчуваємо тільки як тимчасову поразку, яка стане для нас палаючим вогнем, джерелом незломної віри і певности у світлу перемогу.

Із знищенням УПУладу ми втратили дуже багато. Між іншими, ми втратили пластову пресу. Для нас це величезна

втрата. Це був наш зв'язок, наш провідник, наша пластова совість.

Яка преса — така нація. Преса являється у сьогоднішніх часах носієм культури — володарем світу. Її моральна сила така могутня, переконуюча, що вона здібна перетворювати характери людей, творити нові напрямки та здавити все, що нелюдяне, грубе та злобне. Але і цей володар людського поступу може впасти при несприятливих умовах, головне, коли є під напором чужого пресового закону або тоді, коли має читачів нездібних, не перейнятих молодечим поривом або недбалих у своїх обов'язках. У державних народів охорону та підтримку своїй пресі дає сама держава; у нас преса мусить задовольнятися скромною лептою нашого громадянства.

І оце сьогодні сумний стан нашої преси приневолює нас звернутися до пластунів і пластунок, прихильників Пласту та до всього українського громадянства з проханням підтримати нас у нашому ділі.

Поможіть нам своєю лептою далі видавати «Молоде Життя». Наша молодь потребує провідника, що, незалежний від ворога, відважно голосив би слово Правди, потребує вождя, що всіх згуртував би під один стяг та до однієї мети провадив. Таким хоче бути «Молоде Життя». Воно буде виходити спочатку хоч щодругий місяць у Празі, Чехо-Словаччина. Обговорюватиме напрямні пластової ідеології, приносить вісті з життя українського Пласту та світового скавтіngu. Продовжуватиме традицію Українського Пластового Уладу. Воно буде розглядати пластове життя з точки погляду українського народу та його ідейних поривів до кращого завтра.

А щоб воно правильно та частіше виходило, розрослося, стало цікавим та доступним і для молоді непластової кожного віку, щоб стало дійсним молодим життям для молоді — то ви мусите нам допомогти: самі його передплачуйте та між близькими його поширюйте.

Ще раз підкреслимо: наша преса в небезпеці — а з нею і весь наш пластовий рух. Братерство, висилаємо депешу: С... О... С... Поможіть нам!

За Реферат преси та пропаганди: М. Бажанський, в. р.
За Команду СУПЕ: Д. Козіцький, в. р. — комендант
Інж. Е. Кульчицький, в. р. — секретар

(Передрук із «Канадійського Фармера», 1931 рік. Мову і правопис справлено.)

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

від 1 грудня 1972 р. до 10 березня ц. р.

СПША:

\$70.00

Члени КПС-СПША, замість квітів на могили бл. п. д-ра Івана Романкова і бл. п. інж. Романа Гойдиша з Нью-Йорку;

по **\$10.00**

замість квітів на могилу бл. п. О. Слиж, Мами їхнього лицаря, пл. сен. Володимира Слижа, склали лицарі Ордену Хрестоносців, стежі в Нью-Йорку: пл. сен. Ярослав Вижницький, пл. сен. Петро Наконечний, пл. сен. Володимир Процик і пл. сен. Володимир Рак;

замість квітів на могилу св. п. пл. сен. проф. д-ра Сави Никифоряка з Нью-Йорку, склав пл. сен. Микола Грушкевич з Клівленду;

\$8.00

ст. пл. Зоряна Городиловська, Чікаго;

\$6.00

пл. сен. Богдан Ухач, Дітройт;

по **\$5.00**

пл. сен. Андрій Лемішка, Балтімор; пл. сен. Ростислав і Марія Смики, Чікаго;

по **\$4.00**

пл. сен. Олександр Когут, Чікаго; пл. сен. Анатоль Ромах, Дітройт; пл. сен. Володимир Рак, Асторія; пл. сен. Марія Храплива, Ст. Люїз; пл. сен. Марта Терлецька, Арлінгтон; д-р Ілля Карапінка, Ірвінгтон; пл. сен. Ксеня Генгало, Філядельфія;

\$3.50

пл. сен. Галина Хамула, Нью-Йорк;

по **\$3.00**

пл. сен. Іван Гула, Чікаго; пл. сен. Ярослав і Ярослава Рублі, Бейсайд; ст. пл. Світлана Луцька, Вудсайд; пл. сен. Володимир Свинтух, Савт Орендж; пл. сен. Ілярій Домбчевський, Йонгтаун; ст. пл. Олександра Ласка, Воррен;

по **\$2.00**

пл. сен. Ірина Кравців, Філядельфія; пл. сен. Микола Кавка, Парма; пл. сен. Володимир Залуцький, Бронкс; пл. сен. Осип Врублівський, Клівленд;

по **\$1.50**

пл. сен. Осип Стецура, Бронкс; пл. сен. Микола Андрейко, Бруклін; **\$1.25**

Родина Коропецьких, Балтімор;

по **\$1.00**

пл. сен. Орест і Аня Гаврилюки, Сілвер Спрінг; пл. сен. Богданна Салабан, Воффало; пл. сен. Євген Людкевич, Монровія; ст. пл. Роман Богонович, Дітройт;

\$0.71

пл. сен. Володимир Станько, Сінсінаті;

КАНАДА:

\$6.00

пл. сен. о. Володимир Івашко, Саскатун;

\$5.00

пл. сен. Степан Шпак, Гамільтон;

\$4.00

пл. сен. Володимир Медвідський, Торонто;

\$3.00

пл. сен. Стефанія Базюк, Едмонтон;

\$1.50

ст. пл. Андрій Кравчук, Монреаль;

по **\$1.00**

ст. пл. Люба Антонович, Судбурі; пл. сен. Марія Мудрик, Торонто; пл. сен. Андрій Харак, Торонто;

ІНШІ КРАЇНИ

\$24.67

пл. сен. Василь Ісаїв, Аахен, Німеччина, замість квітів на свіжу могилу свого Брата, св. п. пл. сен. Петра Ісаєва з Філядельфії, СПША; **\$4.56**

пл. сен. Ярослав Мицько, Ловборо, Великобританія;

\$1.80

пл. сен. Ярослав Масляк, Бірронг, Австралія;

\$1.20

ст. пл. П. Тимоць, Тунгаббі, Австралія.

Від 1 грудня 1972 р. до 10 березня ц. р. склали на пресфонд "Пластового Шляху":

із США 42 датки	\$210.46
з Канади 8 датків	34.50
з Німеччини 1 даток	24.67
з Великобританії 1 даток	4.56
з Австралії 2 датки	3.00
Разом 55 датків	\$277.19

У бюджеті на 1973 рік

передбачено **\$2,000.00**

ТРЕБА ЩЕ СКЛАСТИ \$1,722.81

ЩЕ СЬОГОДНІ пішліть свій даток НА ПРЕСФОНД "Пластового Шляху", якщо Ви ще досі цього не зробили!

Якщо Ви цього не зробите, то хто має це зробити?!

**АДМІНІСТРАЦІЯ
"ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"**

Замість квітів на могили

бл. п.

д-ра **ІВАНА РОМАНКОВА**

І

інж. **РОМАНА ГОЙДИША**

складаємо **\$70.00** на пресовий фонд

"Пластового Шляху"

Члени КПС-СПША

Замість квітів на могилу

бл. п.

інж. **ОЛЕКСАНДРА**

ПЕЖАНСЬКОГО

з Чікаго

складаємо **\$20.00** на пресовий фонд

"Готуйсь"

пл. сен. Христя Навроцька,

д-р Кость Паньківський,

Нью-Йорк, СПША

Замість квітів на могилу

бл. п.

ОЛЬГИ СЛИЖ

Мами нашого лицаря,

пл. сен. Володимира Слижа,

складаємо **\$40.00** на пресфонд

"Пластового Шляху"

ЛИЦАРІ ОРДЕНУ

ХРЕСТОНОСЦІВ,

стежа в Нью-Йорку:

пл. сен. Ярослав Вижницький,

пл. сен. Петро Наконечний,

пл. сен. Володимир Процик,

пл. сен. Володимир Рак.

Замість квітів на свіжу могилу

св. п.

пл. сен. проф. д-ра

САВИ НИКИФОРЯКА

з Нью-Йорку

складаю **\$10.00** на пресфонд

"Пластового Шляху"

пл. сен. Микола Грушкевич,

Клівленд, СПША

У великому смутку замість квітів
на могилу мого Брата
св. п. пл. сен.
ПЕТРА МАРКІЯНА ІСАЄВА
з Філадельфії, США,
складаю 60.00 нім. марок на
пресфонд "Пластового Шляху"
пл. сен. Василь Ісаїв,
Аахен, Німеччина

Замість квітів на могилу
св. п.
інж. **РОМАНА ГОЙДИША**
з Нью-Йорку
складаю \$15.00 на пресовий фонд
"Пластового Шляху"
пл. сен. Леся Храплива,
Нью-Йорк, США

ОБОВ'ЯЗКОВО ДОПОМОЖІТЬ "ПЛАСТОВОМУ ШЛЯХОВІ"!

Якщо Ви, як його передплатник
(-ця) і читач (-ка), цього не зробі-
те, то **ХТО МАЄ ЦЕ ЗРОБИТИ?!**

Самих прибутків з передплат да-
леко не вистачає, щоб покрити всі
видавничі кошти "Пл. Шляху". То-
му мусимо прохати передплатників
і читачів "Пл. Шляху" про датки
на пресфонд так, як це постійно
роблять адміністрації інших журна-
лів чи часописів.

Усі старші пластуни і пластуни,
всі пластові сеньйори та всі члени
Пластприяту, усі курені та осеред-
ки праці УСП і УПС, як також усі
відділи Пластприяту повинні раз у
рік скласти свій даток на пресфонд

призначеного для них журналу —
"Пластового Шляху"!

У бюджеті на 1973 р. пе-
редбачено прибутків з дат-
ків на пресфонд на суму **\$2,000.00**
Від початку 1973 р. впли-
нуло досі **\$ 277.19**
ТРЕБА ЩЕ СКЛАСТИ \$1,722.81

Якщо Ви ще досі цього не зроби-
ли, то **ЩЕ СЬОГОДНІ** обов'язково
СКЛАДІТЬ СВІЙ ДАТОК на прес-
фонд "Пластового Шляху".

"Пластовий Шлях" — це Ваш
журнал! Дайте йому свою грошову
підтримку!

АДМІНІСТРАЦІЯ
"ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

СПИСОК КНИЖОК,

які можна набути у Пл. Видавництва

	ціна
1. "Основоположник Пласту" — Т. Данилів	1.00
2. "Український Пластовий Улад" — Северин Левицький	3.00
3. "Кібернетика" — Атанас Фіголь	0.50
4. "Шевченко" — Павло Зайцев	5.00
5. "Нарис сучасної української літературної мови" — Юрій Шерех	4.00
6. "Життя в Пласті" — Олександр Тисовський	6.50
7. "Посібник зв'язкового" — видання ГПБ	6.00
8. "Іспити вмілостей юначок"	1.25
9. "Шевченко" — Курінь УПС-ок "Ті, що греблі рвуть"	3.00

Б Ю Л Е Т Е Н Ї

Головної Пластової Булави

Ч. 1

Торонто, Канада

1973

1. ЗМІНИ В СКЛАДІ ГПБ

а) З днем 24 січня 1973 р. пл. сен. Ю. Ференцевич зрезигнував з
посту керівника дослідно-плянвальної комісії, а очолив статуткову ко-
місію.

б) Ст. пл. Мирон Спольський перебрав обов'язки булавного УСП.

в) Пл. сен. Ярослав Гарасимів очолив дослідно-плянвальну ко-
місію з днем 1. 4. 1947 р.

2. ЗБОРИ КУПО

Наступні Збори КУПО відбудуться в місті Дітройт, США, 1 — 3
вересня 1973 р.

У склад **Організаційної комісії** підготовки Зборів КУПО ввійшли:
голова: пл. сен Євген Михайлович

члени: пл. сен. Осип Бойчук, пл. сен. Степан Щуровський, пл. сен.
Роман Татарський, пл. сен. Люба Мартинець, пл. сен. Іван Лотоцький, пл.
сен. Антін Шутка.

У склад **Статутової комісії** ввійшли:

голова: пл. сен. Юрій Ференцевич

члени: пл. сен. Л. Романків, пл. сен. О. Олесницький, пл. сен. А.
Ластовецький.

У склад **Номінаційної комісії** ввійшли:

голова: пл. сен. О. Бойчук

члени: пл. сен. І. Вжесневська, пл. сен. О. Бережницька, пл. сен.
В. Пилишенко, пл. сен. Т. Когут.

Проект програми Зборів КУПО

1 вересня: реєстрація, вибір президії, вибір комісій, звіти, диску-
сії над звітами, доповідь: Вишкіл і дошкіл виховників, Велика Рада УПС
(до узгіднення з ГВ УПС).

2 вересня: звіт статутової комісії — прийняття змін статуту, на-
ради виховного сектора, зустріч із громадянством Дітройту.

3 вересня: Звіти комісій, вибір нових ГПР і ГПБ.

3. СПРАВИ УПС

а) Проект Правильника УПС, продискутований та узгіднений на
спільному засіданні ГПБ і ГВУПС 28 січня 1973 р., розіслано до пластових
провідників для остаточного одобрення і затвердження.

б) Головна Булава УПС перебрала патронат над Фондом Єдності Пласту і кооптувала на голову Збіркової комісії пл. сен. Р. Левицького з куреня "Бурлаки".

4. УЛАД СТАРШИХ ПЛАСТУНІВ

27 і 28 січня ц.р. в Торонті відбувся IX Крайовий З'їзд Уладів Старшого Пластунства. Делегати з'їзду схвалили проєкт правильника УСП, як теж вибрали новий провід.

У склад Крайової Булави уладів старшого пластунства входять:

голова — ст. пл. Богдан Колос "ПВ", 1. заст. голови — ст. пл. Михайло Ганч "ЛЧ", 2. заст. голови — ст. пл. Олесь Похмурський "Гайд", секретар — ст. пл. Роксоляна Янішевська, р. ференти діяльності — ст. пл. Богдана Дума, ст. пл. Юрій Ключас.

Делегати до Ради Української Молоді Канади — ст. пл. Юрій Дашко "Бур", ст. пл. Мирон Спольський "Бур".

5. ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО

1) Подаємо зведення довжників за пластові журнали на кінець 1972 р. В наступному числі подамо зведення передплат за перший квартал 1973 р. Маємо надію, що кількість довжників буде дуже низька або цієї рубрики зовсім не буде. Передплати журналів повинні бути вирівняні на початку року, а не при кінці.

Зведення (долучене на окремій картці).

2) Просимо всі пластові станиці, які досі того не зробили, повернути збіркові листи на фонд Пластового видавництва. В черговому числі подамо збірки по станицях і країнах.

3) Прохання видавничої комісії ГПВ організувати справнодіючі реферати пластових видань при пластових станичних старшинах і крайових пластових старшинах були найкраще виконані в Канаді. Усі станиці і КПС Канади мають справні реферати Пластового видавництва. Тому просимо ті КПС-и і станичні старшини, які ще не створили таких рефератів, негайно це зробити.

4) Пригадуємо, що конкурс — змаг збирання пластових пісень і пластової музики ще далі актуальний. Усі пісні, записані на лентах, просимо присилати на адресу ГПВ. Ми маємо змогу дістати певні державні фонди на накручення пластинок з пластової творчості для дальшого кольпортажу. Ці пластинки з пластовими піснями будуть служити як цінний виховний засіб для всього Пласту. Обіжники з докладними інструкціями одержали всі КПС-и, тому просимо звертатись до своїх КП Старшин за дальшими інформаціями.

5. Заохочуємо все старше пластунство, сеньйорат і членів Пластприяту стати передплатниками "Пластового Шляху". Також заохочуємо вас подавати статті, редагувати секції старшопластунські, сеньйорські і Пластприяту, які будемо друкувати на сторінках "Пластового Шляху". "Пластовий Шлях" повинен стати форумом виміни пластової й громадської думки і тим самим чинником пластового зв'язку і єдності.

СТАН ЗАЛЕГЛИХ ПЕРЕДПЛАТ

на день 31. 12. 1972 року

КАНАДА

Назва станиці	"Готуйсь"	"Юнак"	"Пл. Шлях"	Разом
1 Едмонтон	49.00	92.50	167.00	308.50
2 Гамільтон	35.00	195.00	102.00	332.50
3 Монреаль	60.00	246.00	67.50	373.50
4 Оттава	44.00	61.50	108.00	213.50
5 Реджайна	11.00	13.50	— —	24.50
6 Ст. Кетерінс	22.00	27.00	28.50	77.50
7 Сарнія	— —	7.00	— —	7.00
8 Саскатун	— —	159.00	114.00	273.00
9 Торонто	123.00	1,502.00	568.75	2,193.75
10 Вінніпег	— —	54.75	155.00	209.75
11 Різні	5.00	148.50	12.00	165.50
Разом	\$349.00	\$2,507.25	\$1,322.75	\$4,179.00

США

Назва станиці	"Готуйсь"	"Юнак"	"Пл. Шлях"	Разом
1 Балтімор	— —	27.50	36.00	63.50
2 Вінггамтон	— —	46.50	35.00	81.50
3 Бостон	— —	19.00	36.00	55.00
4 Вріджпорт	— —	— —	6.00	6.00
5 Воффало	— —	— —	12.00	12.00
6 Кентон	— —	— —	— —	— —
7 Честер	— —	— —	— —	— —
8 Чікаго	369.30	645.45	371.00	1,385.75
9 Клівленд	46.00	303.60	129.00	478.60
10 Коговз	6.00	195.00	126.00	327.00
11 Денвер	6.00	22.50	53.00	81.50
12 Дітройт	236.00	593.70	252.00	1,081.70
13 Елізавет	— —	43.50	84.00	127.50
14 Гартфорд	77.00	74.70	57.00	208.70
15 Гемпстед	90.00	486.00	90.00	666.00
16 Джерзі Сіті	— —	63.00	54.00	117.00
17 Кергонксон	6.00	13.50	35.00	54.50
18 Лорейн	— —	3.75	— —	3.75
19 Лос Анджеліс	24.00	27.00	47.00	98.00
20 Міннеаполіс	11.00	58.50	24.00	93.50
21 Ньюарк	67.00	307.50	90.00	464.50
22 Нью-Брунсвік	178.00	57.00	46.50	281.50
23 Нью-Гейвен	3.0	82.50	71.00	156.50
24 Нью-Йорк	146.00	779.25	490.75	1,416.00
25 Пассейк	157.00	338.25	88.00	583.25

26 Філядельфія	139.80	192.30	215.50	547.60
27 Рочестер	115.00	153.00	48.00	316.00
28 Сіракюзи	— —	28.50	58.00	86.50
29 Трентон	48.00	111.30	41.00	200.30
30 Вашингтон	— —	22.50	6.00	28.50
31 Йонкерс	22.00	106.50	59.00	187.50
32 Йонг'стовн	— —	— —	6.00	6.00
33 Різні	62.00	190.95	180.00	432.95
Разом	\$1,817.10	\$4,992.75	\$2,846.75	\$9,656.60

ЗАКОРДОН

Назва станиці	"Готуйсь"	"Юнак"	"Пл. Шлях"	Разом
1 Аргентина	— —	202.10	46.00	248.10
2 Австралія	11.80	59.59	21.83	93.22
3 Англія	56.00	113.37	70.72	240.09
4 Німеччина	156.30	32.34	148.00	336.64
5 Різні	11.00	120.00	168.00	299.50
Разом	\$235.10	\$527.90	\$454.55	\$1,217.55

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА МОГИЛУ

св. п. проф. Зенона Зеленого
почесного члена Пласту в Канаді

що ненадійно відійшов у Вічність у п'ятницю, 2-ого лютого ц. р. в Торонті, склали на Центральний Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота такі датки:

Мешканці пластової відпочинкової оселі "КРИМ" у Грэфтоні біля Торонта	\$50.00
Роман і Ірина Вжесневські	\$25.00
В. і І. М.	\$20.00

По \$10.00: Михайло і Анна Мігуси, Олександр і Галя Держки, Осип і Анна Жигарі, Іван і Ольга Джуглей, Марко Джуглей, Ярослав і Ольга Гембатюки, Омелян і Олександра Тарнавські, д-р Андрій і Олександра Федини, проф. Василь і Емілія Янішевські, Ігор і Богдана Велигорські, Марія Спольська, Іван та Ольга Еліяшевські, Євген і Марта Ващуки, Микола і Галина Юники, Орест і Тая Джулинські, Мирослав і Марія Горбані, разом

По \$5.00: Роман і Дарія Генік-Березовські, Мирон і Емілія Бачинські, Микола і Оксана Фроляки, Омелян і Зеня Хабурські, Борис Гуль, Богдан і Люба Пендзєй, разом

Разом складено датків на суму

Дальші датки можна складати у Пластовій Кооперативі "ПЛАЙ" у Торонті

(PLY CO-OP., 768 Queen St. W., Toronto 3, Ont., Canada)

або у Пластовій Кредитівці в Торонті

(PLAST CREDIT UNION, 2199 Bloor St. W., Toronto 21, Ont.)

ПЛАСТОВІ ПРОВІДИ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ

А. КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ ПРОВІД В АВСТРАЛІЇ:

І. КРАЙОВА ПЛАСТОВА РАДА:

1. пл. сен. Микола ОСІДАЧ — голова
- Кожночасні голови Станичних Пластових Рад — члени

ІІ. КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА:

1. пл. сен. Ігор А. ГРИНЕВИЧ — голова
2. пл. сен. Валентин МИКИТЕНКО — крайовий к-нт пластунів
3. пл. сен. Наталка ГРИНЕВИЧ — крайова к-нтка пластунок
4. ст. пл. Оля ДУДИНСЬКА — діловод вишколу
5. ст. пл. Богдана БРИНДЗЯ — діловод організації
6. ст. пл. Марта СТЕЛЬМАХІВ — секретар
7. ст. пл. Галя ПОКУСАЙ — діловод господарства
8. пані Віра ФЕДЕВИЧ — діловод преси й інформації
9. пл. сен. Анна ОВЧАРЕНКО — крайовий голова УПС

Б. КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ ПРОВІД В АРГЕНТИНІ:

І. КРАЙОВА ПЛАСТОВА РАДА:

1. пл. сен. Володимир ІВАНИК — голова
2. пл. сен. Ярослав ЛИПИНСЬКИЙ — член
3. Тетяна ЯМНЮК — член

ІІ. КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА:

1. сен. Іриней ЛИПИНСЬКИЙ — голова
2. ст. пл. Віктор АГРЕСТ — заступник голови
3. ст. пл. Марія ЛИТВИН — крайова к-ка пластунок
4. ст. пл. Юрій ПЕТРИШИН — крайовий к-т пластунів
5. ст. пл. Галя СОКІЛ — секретар
6. ст. пл. Марта ЗАОБОРНА — скарбник
7. сен. Богдан СТЕРНЮК — крайовий голова УПС
8. ст. пл. Ольга ЧОВГАН — референт УПН

В. КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ ПРОВІД У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ:

І. КРАЙОВА ПЛАСТОВА РАДА (Контрольна комісія):

1. пл. сен. Ярослав ГАВРИХ — голова
2. ст. пл. Ігор РІЙ — член
3. ст. пл. Лев ІВАНИЦЬКИЙ — член
4. пл. сен. Оксана ПАРАЩАК — заступник

II. КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА:

1. пл. сен. Я. ІВАНІЦЬКИЙ — голова
2. ст. пл. І. КУЛИК — 1-ий заступник голови і булавний пластунів
3. ст. пл. Мотря ВІРЧАК — 2-ий заступник голови і булавна пластунок
4. ст. пл. Ліза БАРСЬКА — секретар
5. пл. сен. Роман ДУБІЛЬ — скарбник і реф. пл. видань
6. пл. сен. Р. ПАРАЩАК — господар
7. пл. сен. М. НАЗАРУК-ПОПОВИЧ — референт організації
8. пл. сен. Ія ЛАГОДИНСЬКА — зв'язкова до Гол. Булави Пластового Сеньйорату
9. ст. пл. З. СТІЛКОВСЬКИЙ — референт УСП-ів
10. ст. пл. Марія МИХАЛКІВ — референтка УСП-ок
11. пл. сен. Марія БАВИЧ — референт УПН
12. д-р О. ФУНДАК — діловод Пластприяту

Г. КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ ПРОВІД У США:

I. КРАЙОВА ПЛАСТОВА РАДА:

1. пл. сен. Ярослав БОЙДУНИК — голова
2. пл. сен. Ярослав ПАДОХ
3. пл. сен. Сергій ЗАПОЛЕНКО
4. пл. сен. Віктор ЯВОРСЬКИЙ
5. пл. сен. Юрій БОГАЧЕВСЬКИЙ
6. пл. сен. Володимир ЛУЧКАНЬ
7. пл. сен. Володимир РАК
8. ст. пл. Юрій КАРПІНСЬКИЙ
9. д-р Ілля КАРАПІНКА — члени
10. пл. сен. Любомир ОНИШКЕВИЧ
11. ст. пл. Юрій ДАНИЛІВ — заступники

II. КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА:

1. пл. сен. Павло ДОРОЖИНСЬКИЙ — голова
2. пл. сен. Ігор РАКОВСЬКИЙ — 1-ий заступник голови
3. пл. сен. Христя ФЕРЕНЦЕВИЧ — 2-ий заступник голови: виховний сектор
4. пл. сен. Дмитро КОСОВИЧ — 3-ій заступник голови: сектор фінансів і господ.
5. пл. сен. Любомира РОМАНКІВ — генеральний секретар
6. пл. сен. Іванна ГАНКЕВИЧ — секретар для переписки
7. пл. сен. Василь МОЧУЛА — секретар для протоколів
8. пл. сен. Володимир СВИНТУХ — крайов. к-т пластунів
9. пл. сен. Ярослава РУБЕЛЬ — крайов. к-тка пл-нок
10. пл. сен. Надя КУЛИНИЧ — діловод вишколу УПН
11. пл. сен. Христя НАВРОЦЬКА — діловод вишколу УПУО

12. пл. сен. Зенон КОРЧИНСЬКИЙ — голова крайової таборової комісії
13. пл. сен. Андрій МИЦЬО — діловод організації
14. ст. пл. Нестор НИНКА — крайов. реф. УСП-ів
15. ст. пл. Марія СТОЙКЕВИЧ-ГАНКЕВИЧ — крайова реф. УСП-ок
16. пл. сен. Андронік КОПИСТЯНСЬКИЙ — крайовий голова УПС
17. інж. Роман БАРАНСЬКИЙ — кр. реф. Пластприяту
18. пл. сен. Мирон ЛЕВИЦЬКИЙ — діловод членських внесків
19. пл. сен. Ігор СОХАН — діловод тіловиховання
20. пл. сен. Ростислав МІЛЯНИЧ — діловод майна

Г. КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ ПРОВІД У КАНАДІ:

I. КРАЙОВА ПЛАСТОВА РАДА:

1. пл. сен. Євген ВАЩУК — голова
2. пл. сен. Омелян ТАРНАВСЬКИЙ — член
3. пл. сен. Ярослава ЗОРИЧ — член
4. пл. сен. Кость ФІЦИК — член
5. ст. пл. Андрій РОНІШ — член
6. пл. сен. Емілія МЕЛЬНИК — член
7. Володимира ПРОКОПЕЦЬ — член
8. пл. сен. о. Володимир ІВАШКО — заступник
9. пл. сен. Михайло ХОМ'ЯК — заступник
10. Юрій ДАШКО — заступник

II. КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ СУД ЧЕСТИ:

1. пл. сен. Роман КОПАЧ — голова
2. пл. сен. Богдан ПЕНДЗЕЙ — член
3. пл. сен. Богдан КАЗИМИРА — член
4. пл. сен. Петро КОРБУТЯК — член
5. ст. пл. Ігор ІГНАТОВИЧ — член

III. КУРАТОРІЯ КРАЙОВОГО ПЛАСТОВОГО ФОНДУ:

1. пл. сен. Єраст ГУЦУЛЯК — голова
2. пл. сен. Петро САВАРИН — член
3. пл. сен. Юрій ДАРЕВИЧ — член
4. пл. сен. Надія ГАВРАЧИНСЬКА — член
5. пл. сен. Петро БАСР — член

IV. КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА:

1. пл. сен. Роман ВЖЕСНЕВСЬКИЙ — голова
2. пл. сен. Василь ЯНІШЕВСЬКИЙ — колишній голова
3. пл. сен. Іван ВИННИЦЬКИЙ — заступник голови: виховні справи
4. п. Іван ЛУЧКІВ — заступник голови: організ. справи
5. пл. сен. Степан КОРБУТЯК — заступник голови: господ. справи
6. пл. сен. Тоня ГОРОХОВИЧ — секретар
7. пл. сен. Орест ДЖУЛИНСЬКИЙ — булавний пластунів